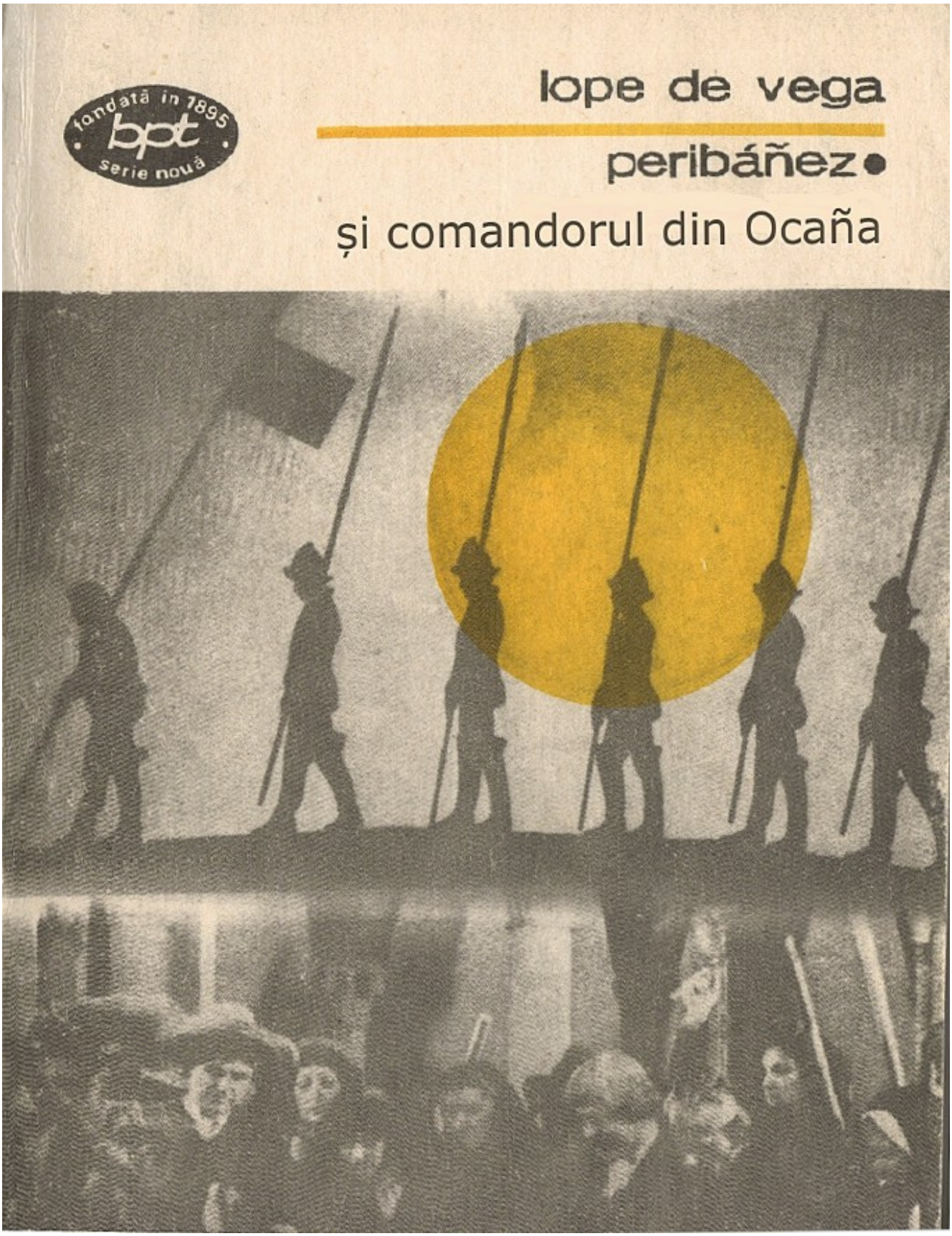

LOPE DE VEGA

PARIBÁÑEZ ȘI

COMANDORUL DIN OCAÑA

P E R S O N A J E L E

REGELE DON ENRIQUE III
DE CASTILIA REGINA
PERIBANEZ, *ţăran.*
CASILDA, *soţia lui Peribănez*
COMANDORUL din OCANA
CONETABILUL
GOMEZ MANRIQUE
INES
COSTANZA
LUJAN, *lacheu.*
Un PREOT
LEONARDO, *servitor.*
MARIN, *lacheu.*
BARTOLO
BELARDO- *tarani*
ANTON- *tarani*
GIL- *tarani*
BLAS- *tarani*
BENITO- *tarani*
LLORENTE- *tarani*
MENDO- *tarani*
CHAPARRO- *tarani*
HELIPE- *tarani*
Un PICTOR
Un SECRETAR
Doi REGIDORI
ŢĂRANI și ŢÂRĂNCI
CÎNTĂREȚI
PAJI
HIDALGOS
SUITA
STRĂJERI
OAMENI DIN POPOR
Acţiunea se *petrece la Ocana, la Toledo și pe cîmp.*

ACTUL I

SCENA I
Odaie în casa lui Peribăfiez, la Ocafia. *PERIBANEZ şi CASILDA,* miri *; INES, naşă ; PREOTUL, COSTANZA; cîntăreţi; ţărani și ţărănci.*

INES
La mulţi anii, de mii de ori !

COSTANZA
Dac-ar fi cîţi eu doresc,
mai c-aţi fi-nemuritori.

CASILDA
Cred că merit şi-i firesc
parte s-am de urători,

PREOTUL
Plouă la urări,cu mia,
şi-s de înţeles acum,
cînd serbaţi căsătoria ;
Dar mai bune nu-s, nicicum,
decît, sfîntă, liturghia.
Tot ce azi se poate spune,
ca prieten bun şi rudă,
spus-am eu, prin rugăciune.

INES
Eu atît le zic, s-audă :
cele bune să-se-adune.

PREOTUL
Dumnezeu e bun părinte
pentru oameni buni, se ştie.
Iar nepoata mea-i cuminte.

PERIBANEZ
N-are pricini rea să fie,
căci geloasă nu-i, părinte.

CASILDA
Să nu-mi dai prilej vreodată
gelozia să mă pască.

PERIBANEZ
Eu, din parte-mi, niciodată.

INES
Cică-ar fi de ceruri dată,
dragostea s-o însoţească.

PREOTUL
Bucuraţi-vă un trup
şi un suflet c-aţi ajuns.

PERIBANEZ
Sînt de fericire stup,
că frumoasă, prea de-ajuns,
o făcu Cel Nepătruns.

PREOTUL
Da, să-i mulţumeşti pios,
că,-n Toledo, nicăirea,
n-afli alt chip mai frumos.

CASILDA
Tot cu-al dragostei prinos
dacă-ţi răsplătesc iubirea,
soţ iubit,, a mea-i mai mare
şi-mi cărnii dator pe veci.

PERIBANEZ
Nu prin vorbe sunătoare
a iubirii-nflăcărare
poţi, Casilda, să mi-o-ntreci

Eu Ocana[1] vreau, stăpînă,
la picioare să ţi-o vezi
şi ce scaldă Tago[2]pînă
lasă Spania bătrînă
şi se face portughez.
Un măslin de roade plin
nu e mai frumos ca tine,
nici cîmpiile,. cînd pline
sînt de mii de flori divine,
sub un cer de mai, senin.
Nu e măr îmbujorat
mai plăcut ca tine, fată ;
untdelemnul cel curat,
ce-n urcioare e păstrat,
aşa mult nu, mă desfată.
Nu-i ca gura ta nici vinul
stat în beci ani lungi, în şir,
că-i pentru ţăran pelinul
ca pentru boier divinul,
parfumatul trandafir,
în decembrie — butucii,
în octombre,-un dulce must,
ploaia-n mai, cu toţi clăbucii,
grîul la sfîrşit de-august,
strins în snopi, sub raze lucii,
mie nu-mi aduc în casă
bucurie-atît de rară,
care mulţumit mă lasă
şi pe iarna viforoasă,
şi pe arşiţa din vară.
Tot ce-mi pot dori pe lume,
am, Casilda, eu, prin tine.
Inimă în ea te ţine
într-un loc sortit anume
unei fericiri depline.
Să trăieşti în ea ! E rege
păcii sufleteşti bărbatul ;
el regină te alege
şi-asta e cerească lege,
drept din veci pentru tot natul.
O să ţi se ştie casa
a reginei, multplăcutei.
Toţi vor spune : eşti aleasa —

---

[1] Localitate la 40 km. de Toledo (n.*.).

[2] Fluviu .în Spania, trece prin Portugalia- ţi se varsă în O nul Atlantic (n.t.)

şi-a trecut norocul slutei
la Casilda, preafrumoasa.

CASILDA
Eu, bărbate, ce să spun ?
C-am văzut la tine,-ndată,
numai sufletul tău bun ?
N-a fost glas, ca,-n danţ nebun,
să mă cheme-nfierbîntată,
nici să-mi placă într-atît
ritm de tamburină, iute,
chiar de răpăia oricît
şi ţipa cumplit, din gît,
toboşarul, pe-ntrecute ;
nici în zori de Bobotează
mirtul şi verbina, ori
caii iuţi, nechezători,
nu mi-au dat plăcere trează
precum glasul tău sonor.
Ce dairea; ce dulce flaut
ca să-i semene, să caut ?
Sau ce prapur poat' să fie
mai cu ciucuri, ca să-1 laud ?
ca frumoasa-ţi pălărie?
Nu-s picioare-n cizme nouă,
mai frumoase, fără soţ.
Eşti, printre flăcăii toţi;
cozonac de paşti cu ouă,
cu stafide — şi cu moţ.
Pari, pe verdele coclaur,
mîndru şi puternic taur ;
o cămaşă nouă care
dintre iasomii răsare,
într-un paneraş de aur.
Luminare eşti, de Paşte,
cămăşuţă de botez...
Ţie-ţi semeni, se cunoaşte ;
Seamăn n-ai — aşa eu crez,
ba, şi lumea recunoaşte.

PREOTUL
Haide, gata giugiuleala. !
Musafirii-au chef de da

PERIBANEZ
Nu vă strînge-n proaspăt lanţ

dragostea — iertaţi greşeala.

UN LUCRATOR
Dă, spre dragoste, năvala !
(Cîntăretii cîntă, Ţăranii şi Tărăncile dansează.)

CÎNTĂREȚII
Vină cu urări
luna mai în floare,
vesele câmpii,
rîuri şi izvoare !
Să-şi înalţe capul,
verzi de tot, arinii
şi, cu fructe noi,
înfloriţi, migdalii.
Să presare zorii,
după stropi de rouă,
în verzile suliţi,
podoabe de irişi.
Turmele să suie
pe inalţii munţi,
în tunici de nea,
cimbru bun să pască
(Dansul *FOLIA.)*
Domnul binecuvîntări
peste miri reverse-ntruna !
Vie cîmpul cu urări,
căci azi amîndoi sînt una.
(Reîncepe dansul.)
Munţi cu sloi pe creste,
mîndre povîrnişuri,
voi, stejari străvechi
şi voi, brazi puternici,
apelor daţi drumul,
în pîraie limpezi,
ca, din gheţuri reci,
să coboare-n văi.
Dulce triluiască
mii privighetori ;
dragostele-şi cînte
mirţilor cei verzi.
Pasările-şi facă
încă mai dibace,
cuiburi noi, plăcute,
pentru puii lor.
(FOLIA.)

Domnul binecuvîntări
peste miri reverse-ntruna ;
vie cîmpul cu urări,
căci azi amîndoi sînt una.
(Se aude un zgomot puternic.)

SCENA II
BARTOLO, aceiaşi,

PREOTUL
Ce se-ntîmplă ?

BARTOLO
Nu-ţi dai seamă
după zarvă ?

PREOTUL
Au adus tăuraşul?

BARTOLO
Trei, de-o seamă,
nu doar unu-aici acu-s

da' ăl negru,-ce de nas
mi-1 aduc, e cu gol;
are lustru spaniol !
Zău că nu l-am prins un ceas.
Blas, de două ori lovit,
întrecea italienii,
ce par sprintene vedenii,
pe-un odgon cînd s-au suit.
Iapa Gil Anton şi-a scos
de la păşunat şi, iată
că, prin burta spintecată,
îi zăreşti bojocul gros.
Pe Tomas, zău, nu-i de şagă,
1-a lăsat fără nădragi ;
n-a rămas cu mintea-ntreagă,
chiar de seamă de nu bagi.
Şi al nostru comandor[3]

[3]In Castilia existau pe atunci trei ordine religioase cavalereşti : Calatrava, Santiago şi Alcântara, care, înfiinţate la începutul luptei cu mauriii, deveniseră cu timpul puternice organizaţii feudale, cu proprietăţi uriaşe, care ocupau cam a treia parte a regatului. Din consiliul fiecărui ordin se alegea un *mare magistru* sau *mare maestru,* confirmat de papa de la Roma. Acesta îşi exercita autoritatea prin *comandori,* desemnaţii pentru un număr de localităţi care aparţineau ordinului respectiv. Astfel, comandorii deveneau practic proprietarii localităţilor respective. Luptînd cu aristocraţia

al Ocanei domn de frunte,
buzna dă, să mi-1 înfrunte,
ca un şoim picat din zbor.
Jur că, dacă tăuraşul
n-avea frînghia cea groasă...

PREOTUL
Ar veni şi-aici ?

BARTOLO
Şi-n casă.

PREOTUL
Pe terasă fug !

BARTOLO
Ce fugă ?
Spune iute-o rugăciune,
să se facă o minune !
Cum să fugi ? E caz de rugă.

PREOTUL
Rugă ? La ce bun ?

BARTOLO
Păi, iacă,
piept să-i ţinem, voiniceşte.

PREOTUL
Doar că bestia buimacă
nu-nţelege latineşte.
(Iese din scenă.)

COSTANZA
A zbughit-o pe terasă.
(Strigăte în culise.)
Strigă mulţi, mai tare-acum,

INES
Hai acolo toţi, oricum
doar îl ţine funea groasă.

BARTOLO
Da, aşa e... Mai departe

---

feudală, regii Ferdinand şi Isabela au luat măsuri pentru lichidarea autonomiei acestor ordine, care, după 1523, sub Carol I, vor fi subordonate puterii regale (n.t.).

decît funea nu se-avîntă.
(Iese din scenă.)

SCENA III
PERIBANEZ, CASILDA, INES, COSTANZA, Ţărănoi, Cîntăreţii

PERIBANEZ
Vrei să-ncerc cu el o trîntă ?

CASILDA
E primejdie de moarte !

PERIBANEZ
Chiar de-ar fi mai fioros,
să-1 răstorn în stare sînt ;
de-1 apuc de-un corn, vîrtos,
dau cu fiara de pămînt.

CASILDA
Nu se cade,-n zi de nuntă,
şi nici ca logodnic, tu
să te iei în coame, nu,
cu o fiară-atît de cruntă.

PERIBANEZ
Din zicale, bunăoară,
două-mi plac : la închisoare,
nici măcar în zi cu soare ;
coarne — nici în călimară.
Fac cum spui.
(Zgomote şi strigăte în culise.)

CASILDA
Ce-i cu-atîta tărăboi ?

SCENA IV
Voci *din culise; apoi, BARTOLO ; aceiaşi.*

VOCI
(în culise.)
Vai, vai, ce năpastă grea !

CASILDA
Tauru-a făcut ceva ?

PERIBASTEZ
Cît noi stam aici, în doi ?
(Intră Bartolo.)

BARTOLO
Ah, de nu l-ar mai fi scos
din pădure,-n veci de veci !
Cu petrecerea-asta nu pot
să se laude flăcăii !
Dumnezeii tăi de taur !
Să nu afli niciodată
iarbă, în april, pe cîmp,
decît cîtă-n miez de-august.
Cînd vei fi-n călduri, te-nvingă
un potrivnic taur, pururi;
şi, cînd vei mugi de sete,
sece-ţi rîurile-n cale.
Te omoare, în arenă,
oamenii cu suliţi lungi,
nu vreun cavaler viteaz,
cu cuţit şi lănci de aur,
ci-un lacheu, şi pe la spate,
cu fier vechi, plin de rugină,
la pămînt să te răstoarne,
să pătezi cu sînge colbul !

PERIBANEZ
Bartolo, mai hotărât
fii — şi spune ce se-ntîmplă,
ca să nu-1 mai tot blesteme
Tanda, oţărît, pe Manda.

BARTOLO
Comandorul din Ocana,
bunul şi mărinimosul,
pe un şarg cu pete negre
pe spinare şi pe piept,
arătînd, sub frîu de-argint,
capu-i nărăvaş şi mîndru
şi spălînd, în albă spumă
o tafta roşie-verde,
se-ntîmpla pe drum să treacă ;
Şi, văzînd cum tot aleargă
taurul, îşi îndesă
pălăria-n cap şi-şi scoase

braţul falnic de sub capă ;
şfichiui. cravaşa ; pinteni
calului dădu ; acesta,
bătînd straşnic din copite,
speriind nebuna gloată,
se împiedică de fune
şi se prăvăli în bot.
Comandorul e acum,
în primejdie de moarte.
Dar ce tot vorbesc ? Doar văd
că-1 aduc, purtat pe umeri,

SCENA V
COMANDORUL, fără cunoştinţă, adus de cîţiva Ţărani ,MARIN,LUJAN; aceiaşi.

MARIN
Preotul era în casă
şi să-1 spovedească poate.

INES
S-a ascuns, căci speriat e;

PERIBANEZ
Mergi, Bartolo, pe terasă;

BARTOLO
Merg să-1 caut.

PERIBANEZ
Haide, pleacă.
(BARTOLO iese din scenă ; COMANDORUL este aşezat de ceilalţi pe un scaun.)

LUJAN
O să-i facem, tu şi eu, din mîini scaun, morţii dacă îl sorteşte Dumnezeu.

MARIN
Hai, Lujan ; eu îţi spun drept
că mă tem că-i mort şi, poate...

LUJAN
Ah, de spaimă mie-mi bate
inima cumplit în piept.
(Lujan şi Marin ies din scenă.)

CASILDA

Du-te, Pedro... Mi se pare
că-şi revine... Adă apă...
Du-te iute.

PERIBANEZ
De nu scapă
comandorul şi-aici moare,
din Ocaria plec — şi basta !
Sărbătoare blestemată !
(îl lasă pe Comandor pe scaun şi se retrag toţi, în afară de Casilda.)

SCENA VI
COMANDORUL, fără cunoştinţă ; CASILDA

CASILDA
Cît de cruntă, ah, năpasta
floarei Spaniei se-arată.
Mîndru, falnic cavaler,
luptător Viteaz, de vază,
oare tu, cu-al spadei fier
îi cutremurai de groază
pe cei mauri din Granada ?
Cîţi n-ai omorît tu, spune ?
Şi te-a doborît o fune —
niciodată,-n luptă, spada !
Cu o fune te-a rănit
moartea — asta-mi este spaima —
vrînd să fure, doamne, faima
unui cap de oşti vestit.
Vai, vai, domnu' comandor !

COMANDORU
Cine strigă ? Cine-i ? Cine ?

CASILDA
Ah, vorbeşte !

COMANDORUL
Vai de mine,
cine eşti ?

CASILDA
Sînt eu, senor...
Nu vă faceţi griji,
căci bine vă; doreşte casa noastră,

chiar mai- mult ca dumneavoastră,
cînd tot supărat vă ţine
întîmplarea cu-acei tauri
Deci, simţiţi-vă acasă.

COMANDORUL
Domnul, ah, să văd mă lasă
omenescul, viu tezaur ;
Lat zăceam eu, la pămînt,
şi credeam că-s mort, livid,
dar, cînd ochii să-mi deschid,
m-am trezit în raiul sfînt !
Lămureşte-mă ce este,
că doar e firesc să crezi
că acolo unde vezi
îngeri — sferele-s celeste.

CASILDA
Dovediţi prin: ciudăţenii
că eraţi de moarte-aproape.

COMANDORUL
Cum ?

CASILDA
Păi, cu deschise pleoape,
dacă tot aveţi vedenii ?
Şi vă rog să ţineţi minte
că, dacă aceasta-nseamnă
mulţumire prin cuvinte
pentru casa-n care-s doamnă,
doar de azi e casa mea.

COMANDORUL
Eşti mireasa fericită ?

CASILDA
Fericită, zău, nu prea,
că-ntîmplarea e cumplită
chiar în zi de cununie.

COMANDORUL
Cum, eşti gata măritată ?

CASILDA
Da — şi cum îmi place mie.

COMANDORUL
Ai noroc, frumoasă fată.

CASILDA
Am avut norocul slutei,
cum se zice pe la noi.

COMANDORUL
(aparte.)
Ah, şi soţul preaplăcutei
e-un mojic, un ţărănoi !
(Tare.)
Cum te cheamă ?

CASILDA
Cu iertare
fie-mi, eu Casilda sînt.

COMANDORUL
(aparte.)
Straiul ei e o-ncîntare
ea-i minune pe pămînt.
(Tare.)
încrustat în plumb rubin,
fericit bărbatul cărui
frumuseţea ta o dărui !

CASILDA
Fericirea, pe deplin,
eu o am, nu el, senor ;
credeţi-mă, chiar aşa-i.

COMANDORUL
Ah, soţie meritai
să-i fii unui comandor.
Să-ţi fac daruri — şi nu mici
voie dă-mi…

SCENA VII
PERIBANEZ, aceiaşi.

PERIBANEZ
Nici urmă, zău,
nu-i de preot — şi mai rău

dacă-i e..

CASILDA
Rămîi aici,
căci se simte după-atîtea,
don Fadrique bine iară.

PERIBANEZ
Eşti, Casilda, o comoară.

COMANDORUL
Da, aceasta e virtutea
preacereştii nestemate.

SCENA VIII
MARÎN, LUJAN, aceiaşi.

MARIN
Cică e mai binişor.

LUJAN
Seaunu-i aici, senor.

COMANDORUL
Să rămînă-afară poate ;
credea pot-să merg pe jos.

LUJAN
Domnul fie lăudat !

COMANDORUL
De mă fac iar sănătos,
vă rămîn îndatorat
amîndorura —, şi-o cale
voi afla, să-mi dau silinţa
să-mi arăt recunoştinţa.

PERIBANEZ
De-aş putea, domniei-tale,
sănătatea mea să-i dărui !

COMANDORUL
Sigur sînt că nu mă minţi —
nu-i nevoie să mai stărui.

LUJAN
Dar ce simţi ?

COMANDORUL
Nişte- dorinţi
neavute mai-nainte.

LUJAN
Nu pricep;

COMANDORUL
Nici nu contează.

LUJAN
Gînd nebun îmi scurmă-n minte
şi mă paşte-a morţii, piază !
(Comandorul, Lujan şi Marin,ies din scenă.)

SCENA IX
PERIBANEZ, CASILDA.

PERIBANEZ
Pare-se că-i e mai bine.

CASILDA
îmi făcuse milă, jur.

PERIBANEZ
Căzătura-i, pentru mine,
este semm de rău; augur
Fire-ar de tăun-nebun
şi de cin' 1-a priponit.

CASILDA
Pedro, dragă, mi-a vorbit ,
şi acesta e semn bun,
căci, cu vreun prilej, bărbate,
vorba bună-i mare dar.

PERIBANEZ
Răsplăti iubirea poate
dragostea curată doar.
Eşti stăpînă peste multe,
sînt al tău şi-a ta e casa.
Bine ştii că şi frumoasa

se mărită ca s-asculte.
De la Facere încoace,
Domnu-a dat această lege.
Ea ni-i stîlpul. se-nţelege,
spre-a trăi în bună pace.
Zile rele, zile bune,
le vom duce împreună.

CASILDA
Dar nevasta cea mai bună
cum e ? Spui ?

PERIBANEZ
Spun.

CASILDA
Haide, spune.

PERIBANEZ
E-un abecedar :A -nseamnă
ascultarea şi-alintatul;
bună B să fii te-ndeamnă,
şi-asta-ţi cer, cît îi văleatul.
Cere C să fii *cuminte ;*
dulce, D ; *evlavioasă*
E ; F, mâi *frumoasă ;*
Graţioasă, G ; H ţin te ! —

harnică. ; I, *inimoasă*
încît casa mea, prin tine,
să o spună orişicine
c-a ajuns şi mai frumoasă.
Tu, prin J, mi-eşti *jumătatea*
Iar prin L îmi eşti *lumină ;*
Prin M, *mamă* — bunătatea
pentru pruncii ce-or să vină.
N te-nvaţă *nu !* să spui
poftei unui îndrăzneţ.
O, că eşti *odor* cum nu-i
altul de mai mare preţ,
Cere P să fii *plăcută,*
R — să fii *respectuoasă,*
ştiind mintea că te-ajută
să ţii pace bună-n casă.
Tu, prin S, eşti *săntoare,*
cînd bărbatul tău o cere.

T înseamnă să fii *tare*
la nevoi şi la durere-
V te-nvaţă *voioşia,*
X aminte îţi aduce
să cinsteşti preasfînta cruce
cu toată cuvioşia.
Z e al iubirii *zel,* ceas de
ceas şi zi de zi,
căci te poate, într-un fel,
şi iubirea părăsi.
Pe-astea dacă ştii şi poţi
să le-nveţi acum, cu sîrg,
fi-vei floarea ăstui tîrg ;
eu — ţăran cinstit de toţi.

CASILDA
Am să-nvăţ abecedarul,
ca să-ţi fac pe voie, dar.
dragă ;Pedro, să-ţi fac darul
unui alt abecedar.
Te-aş ruga, dă-mi ascultare.

PERIBANEZ
Cum nu ? Cu plăcere. Spune
şi mă-nvaţă lucruri bune.

CASILDA
Stai şi-ascultă cu,răbdare :
A,- înseamnă *arţăgos*
tu să nu fii niciodată ;
B,- să fii dintr-o *bucată,*
iubitor şi serios;
C,- să mă cinsteşti şi, harnic,
tu să-mi sprijini sîrguinţa ;
D înseamnă să - fii darnic,
ca să-mi răsplăteşti credinţa ;
F— să ai plăcută *fire ;*
G — să fii *gingaş,* oricît ;
H — să fii om *hotărît;*
I-— să mu uiţi de - *iubire ;*
L — să nu-ţi uiţi *legămîntul;*
M — să *meriţi* totu-n viaţă ;
N — să nu fii *nătăfleaţă* ;
cîtu-i cerul şi pămîntul.
O — să fii de *omenie ;*
P — să fii un bun *părinte ;*

R — s-asculţi de *rugăminte ;* ;
S— să îmi *slujeşti* doar mie ;
T — Să nu fii un trufaş ,
V — să mă *visezi* în *vise ;*
X — cu braţele deschise,
Ca un X —-şi pătimaş,
tu să faci aşa, întruna,
(îl îmbrăţişează.)
şi nimic nu ne-o desparte,
ci vom sta întotdeauna,
tot aşa, chiar după moarte.

PERIBANEZ
Am să-nvăţ, comoara mea,
tot abecedarul tău.
Mai doreşti-ceva ?

CASILDA
Aş vrea,
nu gîndi de mine rău,
că eu, chiar din prima zi...

PERIBANEZ
Orice-mi ceri, să fac sînt gata :
cere-i dragostei răsplata.

CASILDA
Sigur ?

PERIBANEZ
Sigur.

CASILDA
Păi...

PERIBANEZ
Hai, zi-i.

CASILDA
Ştii că ziua Adormirii
Maicii Domnului e-aproape.
Nu Toledo vreau să-mi scape,
ci credinţei şi iubirii
vreau să le aduc prinos.
Ştii că, la procesiuni,
racla sfintelor minuni

vor purta.

PERIBANEZ
O, eu, pios,
Mă-voiesc dintru-nceput.

CASILDA
Eşti, prin G, gingaş, de-ndată ;
mâinile ţi le sărut.

PERIBANEZ
în caleaşca minunată
verişoarele-ţi îndeamnă.

CASILDA
Cită cinste pentru mine !

PERIBANEZ
Şi-o să-ţi cumpăr...

CASILDA
Ce ?

PERIBANEZ
Ei, bine,
straie noi, de mare doamnă.
(Ies din scenă.)

SCENA X
Odaie în casa Comandorului.
COMANDORUL, LEONARDO

COMANDORUL
Leonardo, cheamă-1 iute
Pe Lujan.

LEONARDO
L-am şi chemat,
dar era cam turburat.

COMANDORUL
Cheamă-1 iar.

LEONARDO
Mă duc.

COMANDORUL
Hai, du-te.

LEONARDO
(aparte.)
Ce-o fi asta ? E ciudat..
Cînd se simte cel mai bine,
trist şi gînditor tînjeşte.
Nu-1 doare nimic, fireşte,
dar sloboade la suspine !
Zău, să mor de nu iubeşte.
(Iese din scenă.)

SCENA XI
COMANDORUL, singur.

COMANDORUL
Frumoasă fata-mi pare
mai mult ca aurora,
cînd ochii tuturora
o văd scăldată-n soare ;
Tu, nea pe pisc de munte,
ce razele iubirii cutează să le-nfrunte
Se pare c-ai -cules,
cu aste mîini prea albe,
atîtea mândre salbe
de- flori de mai, pe şes,
cîte-nfloresc zefirii
Cînd Flora se răsfaţă-n. poala, firii.
Văzut-am şesuri verzi,
chemând suava talpă,
ca,-n ele, albă, albă,
zăpada să ţi-o pierzi —
din munca ta să-nvie
speranţă verde-n inima pustie.
O, ce ţăran ferice,
care ţi-a strâns din sîn,
cu mînă de stâpîn,
comori de coapte spice,
încît, la bătrâneţe,
pe arii. snopi de prunci o să-1 răsfeţe
Pentru acest tezaur,
de fruct în pîrg,. femeie,
chiar soarele să-ţi deie

semeţu-i car de aur,
sau cel format din stele,
căci mîndru nu-i luceafărul cît ele.
Dau spada mea în schimb
pe sapa lui, ori coasa ;
Ocana pentru casa
cu mîndru soare nimb !
Ce fericit plugar !
Ce avuţie ai, în patul tău, grînar !

SCENA XII
COMANDORUL, LUJAN
LUJAN
Cer iertare : şargul tău
m-a ţinut pe lingă el.

COMANDORUL
M-a lovit un fulger rău
şi e-n pieptul meu, rebel ;
mă prăvale ca-ntr-un hău.

LUJAN
Tot te mistuie-acel dor ?

COMANDORUL
Prinde repede să-nveţe
sufletul să suie-n zbor,
laş ca focul şi uşor,
spre atîta frumuseţe.
Dacă vreau amic, Lujan,
s-ajung cu ţăranul care
îşi veghează-a lui onoare
mai mult ca un curtezan,
ce şi cum pot face oare ?
Bine-ar fi să mă prefac
că prin vorbe nu mă laud
şi un bine pot să-i fac,
precum i-am promis ?

LUJAN
Precaut
eu aş fi — şi-aş sta să caut,
înainte ca dorinţa
să-mi astîmpăr, să previn
orice risc… Mi-aş da silinţa,

printr-un gest frumos, din plin
să-i stîrnesc recunoştinţa.
Chiar de-i om de bine el
şi-i cinstit printre-ai săi semeni,
o să-şi scadă puţintel
şi el veghea, de asemeni,
de-i faci bine într-un fel,
căci sînt mulţi bărbaţii care,
din recunoştinţă multă,
mai şi uită de onoare.
Cînd se simt datori, n-ascultă
glasul minţii veghetoare.

COMANDORUL
Ce să-i dau de-ntîia dată ?
Ce zici ?

LUJAN
Pentru el, hatîr
mare cît Ocana toată,
ar fi, cred, plocon, deodată,
o pereche de catîri.
Ăsta-i fără preț tezaur
pentru bunul lucrător ;
iar ei dă-i cercei de aur ;
Ştii doar al iubirii laur
cum 1-a cîştigat Medor[4]
Rinaldo scaldă dîrz, pentru-Angelica,

în sînge cîmpul de la Agramante.
Roldan, viteazul nobil din Aglante,
prin mii de leşuri, vîră-n duşmani frica.
Nu-şi uită Malgesi o clipă pica
şi sîngeros e crudul Sacripante :
pe mîndrul Ferragut ca pe-o nimica
îl frînge — dar Medor, isteţul fante,
cît paladinii între ei, focoşi,
se taie şi cotonogesc, tari, duri,
în dar i-aduce doi conduri frumoşi
şi, încîntînd-o mult acei conduri,
el treişpe luni, sub ulmi şi chiparoşi,
se bucură de fermecaţii nuri.

[4]Referiri la personaje din poemul lui Ariosto, Orlando Fu (n.t).

COMANDORUL
Bine-a zis acel poet
ce înseamnă interesul.

LUJAN
Ah, un dar e-un fapt discret
şi i-i limpede-nţelesul,
chiar de pare-a fi secret.
Sînt servicii personale,
ce văzute sînt de toţi ;
Semne-ale simţirii tale
tu să dai prin ele poţi.
Interesul prin metale
face tîrgul ; şi-are,-ades,
tălpile-nvelite-n lînă.

COMANDORUL
Ura pentru interes !

LUJAN
Mişcă munţi şi mări, cum pînă
mai pe urmă ai să vezi.

COMANDORUL
Tu pe andaluzul plai
însoţitu-m-ai, Lujan ;
te-am văzut ce dîrz luptai,
credincios şi brav oştean —
şi, de-atunci, la greu aman,
place-mi să vorbesc cu tine
despre treburi şi secrete
dar eu cred că se cuvine
să-1 şi răsplătesc mai bine
pe acel ce-n veci discret e,
totdeauna, peste tot.
Slujba asta am de gîad să ţi-o schimb.

LUJAR
Atît cit pot,
fac, senor, cu drag, aricind.
Porunceşte — gata sînt,
căci eu alte măreţii
nu pot să-ţi ofer deloc.

COMANDORUL
De tristeţi mă scapă... Mor...

LUJAR
Asta-i cel mai bun mijloc.

COMANDORUL
Atunci, haide să-i dăm zor.
Caută ce-am hotărît,
doi catîri cum alţii nu-s,
cum el n-a văzut, încît...

LUJAN
Pune-i acest jug pe gît
şi-ntr-un ceas îl vezi supus,
iar pe-a pieptului său holdă
brazde trage simpatia
şi culegi din ea recoltă,
care nu creşte sub boltă,
de nu semeni bani, cu mia.
(ies din scena.)

SCENA XIII
Odaie în casa lui Peribanez.
CASILDA, INES, COSTANZA

CASILDA
Nu-i tîrziu pentru plecare.

INES
Drumu-i neted, vremea bună...

COSTANZA
Vara, şi-n această lună,
se ajunge, nu arare,
în nici, barem, zece ceasuri.
Ce podoabe-ţi pui, Ines ?

INES
Simple : rochia ce-o vezi.

COSTANZA
Eu am poale cu ceaprazuri
de argint.

INES
De sub aba se văd bine.

CASILDA
Ei, dar mie
catifea mi s-ar cădea,
peste-o bluză vişinie,
că-s femeie măritată.

COSTANZA
Ştii, Ines, a lui Anton
îmi dădea, de astădată,
fusta aia cu cordon.
Ţesătura-i de Cuenca,
tare fină — însă zice
a lui Blasco Gil, ştii, Menga,
c-ar putea mai mult să-mi strice
că nu-i potrivită bine
cu culoarea pielii mele.

INES
Rochii mult mai frumuşele
are... ştiu eu bine cine.

COSTANZA
Cine ?

INES
Păi, Casilda.

CASILDA
Dragă,
Dacă-o vrei pe-a albă, sau
pe-aia verde, ce-i, întreagă,
broderii, pe loc ţi-o dau.

COSTANZA
Eşti drăguţă, minunată,
însă, Pedro de te ceartă,
zău că n-o vrem, Doamne iartă
că acu eşti măritată.

CASILDA
Ah, Costanza, dragă, nu e
Peribanez aşa rău.

COSTANZA
Te iubeşte mult?

CASILDA
Nu, zău,
crezi că are-o fire şuie ?

COSTANZA,
Multe vorbe dulci îţi spune ?

CASELDA
Dacă-s multe sau puţine,
nu ştiu, dar stîrnesc în mine
valuri de simţiri nebune.
Cu luceafărul de seară
vine de la cîmp, cuminte,
să cineze... Cînd s-apară,
sufletu-mi întîi îl simte.
Să-i deschid, la poartă sar ;
zvîrl perniţa pentru ace,
căci. pe scaun, nu arar,
lucru-mi ţin, să am ce face.
De lingă catîri, îndată
el s-a smuls.. în braţe-i zbor.
Cînd ne-mbrăţişăm cu dor,
stă catîrca supărată
şi,-auzind-o el cum zbiară,
zice : ,,Cina-ntîi, pe loc,
să-i dăm ăstui dobitoc,
şi mă-ntorc îndată, iară."
Iar cît el i-aruncă paie,
mă trimite după orz ;
cum l-aduc, 1-a şi întors,
drept în ciur, dintr-o copaie,
El în iesle,-apoi, îl varsă
şi ne-mbrăţişăm... Ştiţi cum e..
Cînd de dragoste eşti arsă,
orice loc e bun pe lume.
Hai apoi la oală, unde
fierbe, pentru ciorbă, apa,
şi cu aiul, şi cu ceapa ;
Ce miros în nări pătrunde,
mamă, din bucătărie !
că ţăranul mai că simte
că arama cea fierbinte
şi să dănţuie-1 îmbie.
Scot eu ciorba-n farfurii,
au de-argint,.să am mi-ar place,

cu garoafe sîngerii ;
Talavera, ştii, le face.
Ciorba mea e bine dreasă,
cu plăcere şi cu sîrg ;
și-o mănîncă mai gustoasă
nici mai-marele din tîrg!
Şi răsplăţile se-adună
căci, de soarbe-o-nghiţitură,
el i-o dă pe cea mai bună
porumbiţei lui, în gură.
Bea jumate din pahar[3]
iar eu restul îl deşert ;
îi aduc măsline, dar
voia bună-i sflnt desert.
Cum am isprăvit cu masa.
mîinile ne-mpreunăm,
Domnului să ne rugăm
că-i blagoslovită casa.
Mergem la culcuş agale,
iară cînd îi vine ora
cu vii raze să ne scoale,
se căieşte aurora.

INES
Proaspătă căsătorită,
fericită eşti ! Şi-acum
haideţi ca, într-o clipită,
să ne pregătim de drum.

SCENA XIV
PERIBANEZ, aceiași.

CASILDA
Pedro, gata e căi casa ?

PERIBANEZ
Da, pe cît se poate, da.

CASILDA
Deci putem, sui m ea.

PERIBANEZ
Altfel eu mi-aş duce-aleasa...

INES

Ştii, Blas are, şi mi-e ciudă,
perdeluţe şi covor.

CASILDA
Cată şi tu de-mprumută.

INES,
Poate de la comandor.

PERIBANEZ
Cred c-ar face-o bună faptă,
căci de noi prinsese drag.

CASILDA
Ce pierzi, dacă-i ceri ?

PERIBANEZ
Aşteaptă :
zău, pentru un om cu cheag
nu-i covorul o trufie.

INES
Hai să ne-mbrăcăm odată.

CASILDA
Să-ţi mai dea cred c-o să poată..

PERIBANEZ
Ce-ai mai vrea ?

CASILDA
O pălărie.

PERIBANEZ
Asta nu.

CASILDA
De ce ?

PERIBANEZ
Păi, vezi,
penele de seniori
ţie-ţi pot da vînt, să zbori,
mie îmi pot fi corvezi.
(Ies din scenă.)

SCENA XV
Odaie în casa Comandorului.
COMANDORUL, LUJAN

COMANDORUL
Grozav sînt de frumoşi !

LUJAN

Zău, n-am văzut
de cînd mă ştiu asemeni dobitoace
şi nu puţine mi-au trecut prin mînă.

COMANDORUL
Dar hamuri n-au.

LUJAN
A zis stăpînul lor
că fac trei ani în primăvara asta
şi l-au costat atît cît ţi-a cerut ;
I-a cumpărat de-o lună, la Mensilla,
şi sînt deprinşi cu şaua şi samarul.

COMANDORUL
Dar ia spune, Lujan, în ce chip noi
să-i dăruirn putem lui Peribanez,
fără să-1 facem să se simtă prost ?

LUJAN
La tine-acasă cheamă-1 şi convinge-1
că de purtarea lui eşti copleşit.
Dar, zău, mă umflă rîsul cînd te văd
că-ţi faci un confident întru plăceri
din mine, om de rînd.

COMANDORUL
Uimit să nu fii,
căci şi femeia asta-i tot de rînd
şi o curtez după tipicul tău.
De-ar fi o doamnă, secretarul meu,
sau majordomul, sau vreun gentilom
din casa mea s-ar ocupa de dînsa.
I-ar cumpăra colan de diamante,
zorzoane, perle, catifele fine,
damascuri şi atlazuri minunate

şi alte scumpa şi mai rare lucruri ;
Chiar din Arabii i-ar aduce-o Phoenix,
dar starea ei umilă mă obligă,
Lujan, să te aleg acum pe tine,
căci, chiar de eşti lacheu, te socotesc
om bun de mers şi cumpărat catîri.
Ştii, eu cu a mea dragoste mă port
aşa precum se poartă ea cu mine.

LUJAN
Senor, de nu ţi-e dragostea discretă,
purtarea ta cu ea discretă pare.

SCENA XVI
LEONARDO, aceiaşi.

LEONARDO
E, unul, Peribanez...

COMANDORUL
Cum. Leonardo, cine

LEONARDO
Chiar Peribanez.

COMANDORUL
Ce spui ? Nu pricep.

LEONARDO
Zicea de tine-ntreabă Peribanez,
şi cred că îl cunoşti, ba chiar prea bine
E lucrătorul ăla din Ocana,
bun, vechi creştin, bogat, cinstit de toţi
concetăţenii lui din acel tîrg,
încît, dacă ar vrea să se răscoale,
de-a lui chemare-n stare-ar fi s-asculte
toţi cei ce trag cu plugurile brazde,
căci îl cinstesc ca pe un om de vază.

LUJAN
(aparte, stăpânului său.)
De ce-ai pălit, senor ?

COMANDORUL
O, ceruri sfinte

Abia veni ţăranul care-i soţul
femeii ce-o iubesc — şi simt că-ngheţ,
şi palid sînt la chip, şi tremur tot.

LUJAN
Deci n-o să ai curaj să-1 vezi la faţă ?

COMANDORUL
Să intre, căci, cum celei ce iubeşte
ferestrele, grilajele şi strada
îi plac -— iar în umilul servitor
îi pare pe stăpînul ei că-1 vede,
aşa mă voi uita la omul care-i
stăpînul dînsei, al fermecătoarei.

SCENA XVII
PERIBANEZ, în capă ; aceiaşi.

Sărut picioarele, senor.

COMANDORUL
O, Pedro,
de mii de ori să fii bine venit!
Te-mbrăţişez.

PERIBANEZ
O, Doamne, Doamne sfinte !
Atîta cinste pentru un ţăran,
cel mai umil din cîţi ai în Ocana !
Atîta cinste pentr-un lucrător !

COMANDORUL
De-mbrăţişarea mea nu eşti nevrednic,
căci eşti născut din oameni vrednici, Pedro ;
apoi, prin dibăcie şi prin datini,
îi onorezi pe toţi vasalii mei.
Şi, pe de-asupra,-ţi port recunoştinţă,
căci viaţa mi-am primejduit, ştii bine,
şi mi-o pierdeam, sînt sigur, fără tine.
Ce păs te-aduce ? Spune.

PERIBANEZ
Eu, senor,
poate că ştii, mi-s proaspăt însurat.
Noi toţi, ca oamenii la locul lor,

chiar de sîntem săraci, adesea facem
ce-ar face nobilii de la palat.
Nevasta m-a rugat s-o duc ăst an
la hramul din Toledo, în august,
cînd stă biserica să cheme lume
din tot regatul, precum bine ştii,
la sărbătoare. Merg, cu ea-mpreună,
şi două verişoare. Eu, senor,
în casă n-am prea arătoase scoarţe,
nici franţuzeşti, de aur şi mătase,
nici draperii cu daurite arme,
nici zurgălăi cu pene şi blazoane.
Mă rog deci mult de senioria voastră
să-mi împrumute-o scoarţă, de se poate,
şi-un prapur, să-mi împodobesc căleasa.
Rog neştiinţa să mi-o ierţi, ca unui
ţăran,ce-ndrăgostit, acum, nebunu-i.

COMANDORUL
Eşti, Pedro, fericit ?

PERIBANEZ
Atît de mult
că n-aş schimba saiaua asta groasă
nici pe însemnu-nalt de comandor,
ce-ţi stă pe piept, căci am nevastă bună,
cinstită şi, la chip, nu neplăcută,
creştină bună, care mă iubeşte,
nu ştiu dacă atît cît eu pe dînsa,
mai mult, însă, ca orişice femeie.

COMANDORUL
Să-ţi fie dragă-i drept, cînd te iubeşte,
prin omeneşti cum şi divine legi.
Vă place-ăst fapt ca pe ceva al vostru.
Hei, daţi-i covoraşul *mequinez*
şi opt valtrapuri cu-ale mele arme !
Şi, cum am azi prilej să-i răsplătesc
primirea de atunci în casa-n care
eu viaţa mi-am salvat, îi dăruiesc
catîrii cumpăraţi pentru caleaşca.
Şi duceţi-i nevestei lui cerceii,
de-s gata făuriţi de argintar.

PERIBANEZ
Mărite senior, de-aş săruta

de mii de ori pămîntu-n al tău nume,
nu ţi-aş plăti nici o fărîmă din
mărinimia ta fără de seamăn.
Vasali ţi-am fost. nevasta mea şi eu
dar sîntem, de-astăzi. sclavii casei tale

COMANDORUL
Tu, Leonardo, mergi cu el

LEONARDO
Ei, haidem.
(Leonardo şi Peribanez ies din scenă.)

SCENA XVIII
COMANDORUL, LUJAN

COMANDORUL
Ce zici, Lujan ?

LUJAN
Păi,, zic că ţi-a inferat.
norocu-n casă.

COMANDORUL
Fii numai urechi...
Găteşte-mi roibul, fără-ntîrziere;
căci la Toledo vreau să merg, mascaţi.
Ah, îmi răpeşte sufletul ţăranca!!

LUJAN
S-o urmăreşti vrei ?

COMANDORUL
Eu sînt urmăritul;
De-o văd, mar stîmpăr focui-afurisit
(ies din scenă.)

SCENA XIX
La intrarea în catedrala din Toledo.
REGELE don HENRIQUE III, CONETABILUL[5], Suită.

[5]Comandant suprem al armatei (n.t.).

CONETABILUL
Veselă-i cetatea, rege,
după inimă şi lege
sacra voastră maiestate,
înmiită li-i plăcerea,
că-i ajun de marc hram.

REGELE
Mulţumească-mi pentru vrerea
de-a veni aici. ce-o am.
De-a cetăţii frumuseţe
sînt vrăjit peste măsură.

CONETABILUL
Pentru dragoste, căldură
şi credinţă, şi nobleţe,
merită chiar mulţumire.

REGELE
E-al Castiliei renume,
a opta minune-n lume
prin a artei strălucire ;
Este capul de la care
mădularele prind viaţă
şi sînt vesele sub soare.
E-o privelişte măreaţă.
E, ca Roma, aşezată
pe-o colină, ce-a învins.,
alte şapte, ce i-au strîns
faima-n veacuri celebrată
Din presfînta catedrală.
cu iubirea mare ies.

CONETABILUL

E-o minune mai de fală
Decît anticul Efes
La procesiune poate,
Doamne,vii?

REGELE
Mi-oi da silința
Să fiu pildă de credință,
Cu icoana preacuratei,
Ca s-o-ndur prin ruga-mi mută,

Ea,cu buzele-i divine.

SCENA XX
Un Paj,apoi doi REGIDORI [6] din Toledo,aceiași

PAJUL
Maiestate,îţi sărută
Tălpile doi regidori
Din Toledo,și...

REGELE
Să intre.
(Pajul face un semn și intră cei doi Regidori)

ÎNTÎIUL REGIDOR
Tălpile de mii de ori

îţi sărută-ntreg Toledo
şi răspuns prin. noi aduce
mult îndreptăţit-ei cereri
a Măriei tale :nobili,
cum şi cetăţeni, cu toţii,
învoitu-s-au s-adune,
pentru ziua asta sfântă,
ducaţi, patruzeci de mii,
cum şi-o mie de voinici,
strînşi din tot regatul nostru.

REGELE
Mulţumesc cetăţii noastre
pentru marile-i servicii.
Minunat este Toledo !
Sînteţi cavaleri ?

AL DOILEA REGIDOR
Da, sîntem
cavaleri noi amîndoi.

REGELE
Cu-al meu conetabil, mîine,
să vorbiţi, ca nobilimea

[6]Consilieri, membri ai consiliului comunal sau orăşenesc 48 (n.t).

din acest Toledo s-afle
ce simt eu că-i datorez.

SGENA XXI
INES, ASILDA şi COSTANZA, purtînd pălării cu îmbrăcate ca tărăncile, din La Sagra; PERIBANEZ;
COMANDORUL, cu gluga trusă pe faţă.

INES
Musai trebuie să-1 vad !
Am picat tocmai la timp,
căci e regele-n cetate.

COSTANZA
Ah, ce ,făt-frumos grozav!

INES
Ăsta veste don Enrique,
cel de-al treilea.

CASILDA
Ah, al treilea?

PERIBANEZ
Fiul lui don Juan intîiul
este el — şi e nepot
de-al lui don Enrique-al doilea,
cel care 1-a omorît
pe don Pedro, rege care
se chema Guzman prin mamă,
cavaler viteaz, de seamă,
ce-avu frate mâi viteaz ;
dar, căzînd la pămînt,
roata soartei se suci,
căci braţele deschizîndu-şi
spre Enrique, îi dădu
daga, azi schimbată-n sceptru.

CASILDA
Cine-o ii urnflatu-n pene,
de-i vorbeşte ?

PERIBANEZ
Cred că este
conetabilul.

CASILDA
Cum, regii
sînt din carne şi din oase ?

COSTANZA
Da' tu ce-ţi închipuiai ?

CASILDA
Că-s din catifea şi-atlazuri.

COSTANZA
Au, da tare mai eşti toantă.

COMANDORUL
(aparte.)
Ca o umbră urmări-voi
soarele-ăstei ţărăncuţe
şi cu-aiîta îndrăzneală
încît, zău, tare mă tem
că voi fi recunoscut
de oamenii regelui.
Ei, dar merge la *alcazar*[7].

INES
Valeu, măi, regele pleacă !

COSTANZA
Nici nu mi-am dat seama, vai,
de-i blonziu sau roş la barbă !

INES
Regii sînt, Costanza dragă,
la vedere, totdeauna,
minunate năluciri,
căci de cîte ori vedemu-i
ni se par de-altă culoare.
(Ies din scenă Regele, Conetabilul şi Suita.)

SCENA XXII
LUJAN, un PICTOR, PERIBANEZ, CASILDA, INES, COSTANZA, COMANDORUL

[7]Cetate, castel, palat regal (sp.). (If.t.)

LUJAN
Asta-i.

PICTORUL
Pssst !

LUJAN
(pictorului.)
Pssst!
(Comandorului.)
Senor, iată-1 pe pictor.

COMANDORUL
O, amice...

PICTORUL
Sluga, sluga.

COMANDORUL
Ai culori şi ai carton ?

PICTORUL
Cunoscîndu-ţi gîndul, vin
cu culori şi cu carton.

COMANDORUL.
Să-mi pictezi arunci,în taină
dintre-acele lucratoare,
pe aceea de la mijloc,
după ce, oricum, oriunde,
sta-vor mai îndepărtate.

PICTORUL
O să-mi vină greu, mă tem,
dar cutez să spun că mult,
mult va semăna cu dînsa.

COMANDORUL
S-asculţi bine ce doresc :
de-o să semene cu dînsa
cea de pe carton, eu vreau
ca, pe pînză, mult mai mare,
să-i pictezi apoi portretul.

PICTORUL
Viei din cap pînă-n picioare

COMANDORUL
Nu chiar ; îmi ajunge bustul,
dar, la gît, cu-acelaşi galben,
în saia şi cu mărgele.

LUJAN
Pare-se că se aşează
colo, toţi.

PICTORUL
E bun prilejul
şi-o să-i fac portretu-ndată.

PERIBANEZ
Hai să stăm aici, Casilda,
să vedem făcliile.

INES
Cică-aduce-vor, la noapte,
tăuraşi la primărie.

CASILDA
Hai să stăm, c-o să vedem,
de aici, fără primejde.

COMANDORUL
Pictore, hai, fă un cer
mărginit de nouri şi
fă un şes fără de seamăn,
presărat cu mii de flori.

PICTORUL
Chiar că este ca o zînă !

LUJAN
E frumoasă,-ncît stăpînul
mi se-mpăroşează tot
şi se face chiar sălbatic.

PICTORUL
Acuşi nu mai am lumină.

COMANDORUL
Nu te teme, căci alt soare
poartă-n ochii ei senini ;

pentru tine sînt doar stele,
pentru mine-s sori de foc.

ACTUL II

SCENA I
Sala de întruniri a unei; confrerii din Ocana.
BLAS, GIL, ANTON, BENITO

BENITO
Zic că asta se cuvine.

GIL
Păi, atunci, şezi jos şi scrie.

ANTON
Prea puţini sîntem bădie,
la sobor, şi nu e bine.

BENITO
I-am chemat de ieri să vie.

BLAS
Hm, mai an s-au săvîrşit
mari greşeli, de sărbătoare.

GIL
Un alai desăvirşit
fost-a, oameni buni — şi mare ;
sfîntul minunat slujii...
însă-i rău că lipsuri sînt
şi în confreria noastră,
dar le-am îndrepta cu rînd,
după voia dumneavoastră.
Sigur că nu-i bine cînd
răul prinde rădăcină
şi cînd multă lume zice
că-n Ocana, da, aice,
nu-i evlavia deplină.
Poate glasul să-şi ridice

Spania, cînd sfîntul nost,
Roque, pururi preacuratul,
cu alaiuri mari şi post
mai cinstit e de tot natul
în Toledo,-n tot regatul.
Păi, zic eu, e bună treaba,
cînd ne speriem degeaba ?
Multe ni le-a scos pe dos
Ba uitarea, ba şi graba.

SCENA II
PERIBANEZ, aceiaşi.

PERIBANEZ
De vă pot fi de folos,
iată-mă-s, cam tîrzior.

BLAS
Peribanez, ne-ai lipsit
mult, deci fii binevenit.

PERIBANEZ
Dacă nu-s de ajutor,
mă simt prost, nemulţumit.

BENITO
Hai, stai jos şi iasă asta.

GIL
Unde-ai fost ?

PERIBANEZ
Am fost la hram,
la Toledo, cu nevasta.

ANTON
Şi a fost grozav ?

PERIBANEZ
Credeam
că în cerul sfînt eram,
în biserica măiastră.
Să vă spun icoana cum e ?
Seamăn n-are-n lumea noastră !
parc-au pogorît, anume,

sculptori din tăria-albastră.
Cel ce,-n sfera preaînaltă,
n-o văzu adevărată,
pe-al ei tron, cu nici o alta
s-o compare n-o să poată,
nici în lumea asta toată ;
Ziua sfîntă o serbară
prin alai măreţ, solemn.
De evlavie dînd semn,
fost-a regele s-apară
în clipita asta rară.
Spre-Andaluzia se duce,
să-nteţească bătălia,

GIL
Fără tine-i la răscruce
şi greşeşte confreria,

PERIBANEZ
Ieri voiam să-i vin sub cruce
lui şan Roque,-aici, şi pilda
voastră s-o urmez, mergînd
la alai, cu toţi în rînd,
însă a venit Casilda,
cu evlavie în gînd,
şi-n Toledo m-a oprit,
să-i văd, nouă zile, slava.

GIL
Şi-a fost regele mărit ?

PERIBANEZ
Şi maestrul cel vestit —
mi s-a spus — de Calatrava
şi Alcantara... Ce luptă
se găteşte ! Pui de maur,
ce din Betis se înfruptă,
n-o rămîne pe coclaur.
Greu plătit-vom acest laur !
Dar, lăsînd noi lupta-n pace,
ce aveaţi de gînd a face ?

BENITO
Despre noua confrerie
tot vorbeam — şi cum încoace
ai venit — îmi pare mie

cum că tocmai tu eşti omul
ce ne trebuie... Oricum,
să ne-alegem majordomul
chiar vroiam.

ANTON
Şi cu acum,
gîndul tot spre el mi-ndrum.

BLAS
Cine-ar fi-mpotriva oare?

GIL
Zic şi eu să fie el ;
s-aibă însă grijă mare
ca, la altă sărbătoare,
să nu mai greşim la fel.

PERIBANEZ
Aş putea şi nu să spun
eu, ca proaspăt însurat,
dar cum voi m-ai i-arăţi bun,
uit de griji şi mă supun.
Mă simt tare onorat
să-1 slujesc pe Roque, sfîntui
şi, ca majordom, cred eu,
o să-mi crească-n piept avîntul.

ANTON
Să te-ajute Dumnezeu
faptă-n veci să-i faci cuvîntul

PERIBANEZ
Ce o de făcut adică ?

BENITO
Eu zic că statuie mică
are Roque ; s-aibă una
arătoasă, mai voinică.

PERIBANEZ
N-ar fi rău, de ne-ar da mîna.
Gil ce zice ?

GIL

Că aşa-i :
Roque-al nostru-i vechi şi mic.

PERIBANEZ
Şi Anton ?

ANTON
Că-i mic îi bai.
Cîinele parcă-i pe moarte
lîngă sfînt ; iară din pîne,
jumătate mai rămîne.
Însuşi sfîntul, dintr-o parte,
gol se vede, căci cam spart e ;
Apoi deştele-alea două,
cu care binecuvîntă,
rupte bine-s amîndouă.

PERIBANEZ
Blas, ce zici ?

BLAS
Că treaba-i sfîntă,
dar de ce statuie nouă ?
De ce-atîta cheltuială ?
Pedro şi Anton, la tîrg,
s-afle-un pictor şi, cu sîrg,
meşterindu-1 cu migală,
să ni-1 facă mai de fală.

PERIBANEZ
Da, cu banii stăm cam rău
cred că Blas dreptate are,
însă cine, cum să-l care?

ANTON
Pe măgarul meu, pe-al tău,
o să-1 ducem, frăţioare,
în cearşafuri de aba.

PERIBANEZ
Pentru azi ne-ajunge dacă
la Toledo mergem.

BLAS
Da,
însă dacă-o să vă placă

o statuie, nu săracă,
ci ca sfîntul Cristofor,
n-am să mă zgîrcesc cu banii,
dacă-i voia tuturor.

GIL
Cine s-ar zgârci la danii ?
Şi eu dau ce mi-s dator.

PERIBANEZ
Hai, Anton, căci bun rămas
Vreau să-mi iau de la nevastă.

ANTON
Cu icoana, peste-un ceas,
te aştept...

PERIBANEZ
Drept veste proastă
o s-o ia, zicînd c-o las
singură, chiar de i-oi spune
că soborul m-a rugat.
Să se supere pe bune
poate, fi'ncă plec din sat
pe timp bun de secerat,
(Ies din scenă.)

SCENA III
Odaie în casa Comandorului.
COMANDORUL, LEONARDO

COMANDORUL
Spune-mi totul, pe-nţeles.

LEONARDO
Dacă, preaiubit senor,
ţie-ţi este de-ajutor
cucerirea lui Ines,
iată, s-a întors acasă,
ca o auroră-n zare
a iubitului tău soare,
dar mai blîndă, mai duioasă,
îi tot dam tîrcoale, dar
căutînd ca,-ntîi de toate,
să n-am, prin vecinătate,

rele guri, vreun ochi pîndar,
într-o zi, la danţ ajuns, ,
prins-am să-i vorbesc o clipă ;
speriată şi în pripă,
prin sfială mi-a răspuns.
Dar la arie ieşind,
peste-o zi, am prins să-i spun
prefăcutu-mi dor nebun
şi neostoitu-mi jind.
Mai în largul ei a stat
să m-asculte, cu uimire,
şi iubirii prin iubire
să-i răspundă s-a jurat.
Eu i-am spus de bună seamă,
că nevastă mi-o doresc,
chiar de se temea, firesc,
de ce-i cazul să se teamă.
însă i-am promis, gingaş,
că, dacă plăcere-i face,
însuşi o să vii încoace,
să ne fii, la nuntă, naş.
Spre Casilda, bunăoară,
e-o portiţă bunicică :
Doar Ines e singurică
şi îi este verişoară.

COMANDORUL
Leonardo ! Dacă soarta,
către ţărănească-i stîncă,
dispreţuitoare încă,
mi-ar deschide-odată poarta,
cum crezi tu, atît de lin !

LEONARDO
Aşa ţeapănă-ţi răspunde ?

COMANDORUL
Am urmat-o, ştii tu unde,
umbră-a soarelui divin,
însă cînd mi-am tras deopart
gluga. îmi păru că-ngheaţă,
speriată, parcă-n faţă
îi sta însăşi hîda moarte.
Ba era îmbujorată,
ba ca neaua în pometi
şi creştea al ei dispreţ

cu mînia deodată.
Eu, în schimb, privind spăsit,
i-arătam cum că purtarea
ei îmi creşte disperarea
şi că mă rănea cumplit,
îmi părea că,-n fel şi chip,
creşte mîndra-i frumuseţe.
Fost-a dorul să mă-nveţe
gînd nebun să înfirip,
de-am chemat un pictor care
să-i picteze-acest dispreţ.

LEONARDO
I-a ieşit ?

COMANDORUL
E fără preţ.
Seamănă atît de tare,
că-1 măreşte-acum, pe pînză,
ca să pot privi în voie,
nu umil, cu anevoie,
frumuseţea-n chipu-i strînsă.
O fi gata... De îndată,
Adă-1 din Toledo... Dacă,
vie, nu-i chip să mă placă,
voi trăi cu cea pictată.

LEONARDO
Ah, te voi sluji, senor,
dar îţi spun — să nu te superi —
prea mult pentru dînsa suferi.
Cucereşte-o mai uşor.
Cu Ines vorbesc — şi basta,
poţi să vezi pe loc minunea.

COMANDORUL
Leonardo, toată lumea
nu ar preţui cît asta.

SCENA IV
LUJAN, în straie de secerător; aceiaşi

LUJAN
Singur eşti, senor ?

COMANDORUL
Lujan ?
Leonardo e cu mine.

LUJAN
Bun de cinste-s.

COMANDORUL
Pentru tine,
pe-acest plai ocanian,
sînt atunci moşii de fală.

LUJAN
Peribanez, drag senor,
m-a tocmit secerător,
căci, vezi, straiele-astea-nşeală.
Vrînd la grîu eu să-i lucrez,
nu m-a cunoscut — şi-n casă
astăzi să-i slujesc mă lasă.

COMANDORUL
Fericit eşti ! Aiurez !

LUJAN
Mîine-n zori să-ţi faci pe plac
poţi, cînd ies secerătorii ;
poate i-or aduce zorii
dragostei nebune leac,
căci e Peribanez dus
la Toledo şi, atunci,
i-auzi,- datu-mi-a porunci,
eu să te slujesc supus.
Cînd secerătorii,-n ceată,
şi-or află în somn popas,
fă-mi un semn : de-aud un pas,
pasul tău, deschid îndată.
întră, nu da îndărăt,
ca să-ţi vezi suprema zeie,
invincibila femeie.

COMANDORUL
Mulţumirea să-mi arăt
cum pot eu, Lujan ?

LUJAN
Stăpîne,

e încrederea tezaur
mai de preţ ca orice aur,
căci în inimă rămîne.

COMANDORUL
Neted drum mi-aşterni, Lujan
Bolii mele leac i-ai dat !
Noaptea asta, de-i plecat
acel crunt, gelos ţăran,
şi tu îmi deschizi, un vis e,
căci vor picoti cosaşii
şi-o să-mi ducă dorul paşii
spre-a speranţei porţi deschise.
Ce noroc am mai avut
astăzi, căci plecat e e-1
şi, văzîndu-te, de fel
nu te-a mai recunoscut !
Cercetat-ai bine casa ?

LUJAN
Colţ cu colţ, să-ţi sting văpaia,
de văzut-am şi odaia
unde-i doarme preafrumoasa.

COMANDORUL
Ce ? a ei ? Şi vii răsfrângeri
nu te-au fulgerat, din soare ?
Faeton i-ai fost tu. oare ?
Ce-ndrăzneală ! Şi-acel înger
ce făcea aşa, sihastru ?

LUJAN
Păi, împodobea iatacul,
tot brodind ceva cu acul
pe un marochin albastru,
nu brocart şi nici mătase...
Pielea doar, fără bordură,
aurea prin cusătură.
Colţurile le tăiase.
În Castilia se zice :
”Ai în august iarna-n faţă”
Vezi că ploaia se răsfaţă,
peste sat, cu aspre bice ;
şi-acu soţul dumisale-i
cavaler — şi iarna vine,

şi-n iatac femeia ţine
ăl valtrap cu-armele tale.
Eu, văzînd aste însemne,
zis-am : „Date-s, nu-s răpuse ;
la picioare îi stau puse
marii dragoste, pesemne."

COMANDORUL
Alta cred că noima este
că-şi luară-n stăpînire
prefrumoasa cucerire,
căci de-atîrnă, dau de veste
că supuse nu-s. nicicum ;
chiar dacă-ar fi vieţi, aş zice
că-s binevenite-aice,
nu pierdute... Du-te,-acum,
cît nu ne-o zări-mpreună.
Cît mă-mbrac şi eu, veni-va
dulcea noapte, milostiva,
s-alin patima-mi nebună.

LUJAN
Şi pe el îl iei cu tine ?

COMANDORUL
Totul mai uşor în doi e,
și, apoi, mai la nevoie,
un prieten prinde bine.
(Ies din scenă.)

SCENA V
La intrarea în gospodăria lui Peribanez.
CASILDA, INES.

CASILDA
Pină-n zori cu mine stai ;
zău; te rog, rămîi, rămîi.

INES
Să cer voie, mai întîi,
la părinţi — altfel îi bai.
Nu te supăra, dar, ştii...

CASILDA
Vorbă am să le trimit

s-aibă somnul liniştit.
Doar la mine întîrzii.

INES
Fă, iubită verişoară,
cum crezi tu — eu n-am de-ales.

CASILDA
Ce plăcere, ah, Ines,
mi-ai făcut în astă seară !
Bun răspuns iubirii mele !

INES
Te-ai deprins să dormi alături
de bărbatul tău, sub pături,
şi te temi de nuş' ce rele.
Cum să-i ţin eu locul, zău,
că doar e bărbat în lege,
care face şi-nţelege
ce-i o treabă de flăcău.
Zgomot eu de-aud prin casă,
frica, ah, nici gînd să-mi treacă.
Tremur lîngă-o spadă-n teacă
şi leşin de tot, de-i scoasă.

CASILDA
Să te temi ? Dar nu se poate
dorm cosaşii-n jur, pe-afară.

INES
Teama ta, măi verişoară,-i
teamă de singurătate
şi nesomn — ce-n tine-, porţi.

CASILDA
înţelegi, deci, că nesomnul
geloziei îi e domnul
şi—i deschide large porţi,
preschîmbînd iubirea-n teamă
Temeri cînd îţi vin de hac,
ştii că dragostei i-i leac
gelozia?

INES
Mamă, mamă,
dar e în Toledo ! Cum

te-ar făcea geloasă ? Uuh !

CASILDA
Gelozia e-n văduh ;
nu o simţi, Ines, nicicum ?

INES
Zice-un cînt că din Medina
ar veni.

CASILDA
Toledo n-are
drept să-i fie-n lumea mare
geloziei rădăcina ?

INES
Are frumuseţi de vis.

CASILDA
Hai la cină.

SCENA VI
LLORENTE, MENDO, aceleaşi.

LLORENTE
Dacă-n zori
te tot scoli adeseori,
seara, zău, să dormi ţi-e scris.

MENDO
Chiar aşa e : după cină,
tare bun e un culcuş

CASILDA
Hai, Ines : încep, acuş
lucrătorii toţi să vină.

INES
Hai... Lui Sandro dă-i poruncă
s-aibă grija casei...

SCENA VII
BARTOLO, CHAPARRO, LLORENTE, MENDO

LLORENTE
Na,
poarta s-o încuie vrea,
că i-i frică şi-ncă-i pruncă,
şi acasă nu-i bărbatul.

BARTOLO
Mda... îi rost de rod bogat...
Mîne am de secerat
dealu' tot, de-a lung, de-a latul.

CHAPARRO
Mă, Llorente, Mendo, eu
vă zic una : noapte bună.

MENDO
Nu prea-i rost de somn, sub lună,
cînd ne-ateaptă lucru greu ;
taie, strînge, taie iar —
şi-asta toată ziulica !

CHAPARRO
Lasă, Mendo, nu-i nimica,
munca-i mare cinste doar.
Ia să stăm la şart oleacă,
ori să şi cîntăm ceva.
Lucruri noi dacă-om afla,
seara poate să ne placă.

BARTOLO
Mori de somn, Llorente ?

LLORENTE
Zău
de n-aş vrea să fie seară
doar de două ori pe vară,
dacă bunu-i Dumnezeu.

SCENA VIII
BELIPE; LUJAN, în chip de secerător; aceiaşi

HELIPE
Loc aveţi cu toţii, da ?

MENDO

Bun venit la noi, Helipe.

LUJAN
Dară eu în aste clipe,
loc mi-aş mai putea afla ?

CHAPARRO
Ai loc să te ghemuieşti
lîngă poartă,-aşa cum poţi.

BARTOLO
Cîntece vor, musai, toți.

CHAPARRO
Ba, s-asculte şi poveşti.

LUJAN
Să-i dea drumul orişicine
ştie povesti frumos.

CHAPARRO
Io minteanu' mi-am şi scos,
să stau jos, s-ascult mai bine.

LUJÂN
Să se cînte-ntîi — şi-apoi
vă voi spune o poveste
care vie-n minte-mi este.

MENDO
Hai, cîntaţi.

LLORENTE
Hai ! Unu, doi.
(Cîntă acompaniaţi de ghitare.)
Trifoiaşul cum miroase,
alei, Doamne, trifoiaşul !
Al nevestei trifoi aş,
ce bărbatul şi-1 iubeşte
şi-al fecioarei ce tînjeşte,
rău păzită,-n strimt lăcaş,
că prea tare-o strînge-n cleşte
dorul cel dinţii, poznaşul.
Trifoiaşul cum miroase,
alei, Doamne, trifoiaşul,
trifoiaşul cum miroase !

Trifoiaş, măi, de burlacă,
vrînd ibovnici, foc şi pară,
trifoiaş de văduvioară,
soţi visînd în vis, buimacă,
încît rochii albe-mbracă,
da' şi poale arătoase.
Alei, doamne, trifoiaşul
cum miroase, cum miroase !

LUJAN
Dorm. cu toţii, mi se pare ;
ce să mai cîntaţi ? Dorm duşi.

LLORENTE
Şi io aţipesc acuşi,
chiar de nu-n trifoi în floare.

LUJAN
Ce mai stau ? Dorm toţi, dorm lemn,
dorm somn greu... Ajută-1, noapte,
în a dragostelor fapte.
Fluieră... Acesta-i semn
să-i deschid..
(Deschide.)

SCENA IX
COMANDORUL, și LEONARDO, cu glugile trase pe faţa; LUJAN, LLORENTE, MENDO, CHAPARRO, BARTOLO și HELIPE, adormiţi.

LUJAN
Eşti tu, senor ?

COMANDORUL
Eu.
LUJAN
Hai, intră-atunci în grabă.

COMANDORUL
Am intrat...

LUJAN
Şi-acum, la treabă !
Dorm cu toţii, sforr, sforrr, sforrr ;
poţi să-i tai pe toţi cu coasa
şi să-i calci cu patru roţi

dar trezi, zău de-i mai poţi.

COMANDORUL
Ah, Lujan, eu nu-i ştiu casa —
du-mă şi-mi arată locul.

LUJAN
Leonardo stă de pază.

LEONARDO
Stau.

LUJAN
Stăpâne, mă urmează.

COMANDORUL
Ah, iubirea mea ! Norocul
de m-i-ar sta o clipă scut !
(Comandorul şi Lujan intră ; Leonardo rămîne în dosul unei porți.)

SCENA X
LLORENTE, MENDO, CHAPARRO, BARTOLO,HELIPE; LEONARDO, ascuns.

LLORENTE
Mendo, mă !

MENDO
Llorente, ce-i ?

LLORENTE
Paşi aud.

MENDO
Paşi ? Cu temei,
eu de asta m-am temut
Peribanez nepătată
cinstea astfel oare-şi ţine ?

LLORENTE
Nu-i de rînd.

MENDO
Cuum ?

LLORENTE

Păi, cînd vine
în manta de aur toată !

MENDO
Aur ? Zău, să mor de nu-i
comandorul !

LLORENTE
Hai, alarma
să o dăm !

MENDO
Mai bună-i larma
ca tăcerea ?

LLORENTE
Bine spui ;
dar că-i dînsul cum aflaşi ?
După ce ?

MENDO
A, nu-i localnic
ca să umble-atît de falnic
şi cu cutezanţă-n paşi.
Nici în gînd n-ar cuteza.

LLORENTE
Cînd frumoasă ţi-i nevasta,
nu-i departe nici năpasta.

MENDO
Daca nu-i de vină ?

LLORENTE
Mda..
Fă pe adormitul ! Vin !

SCENA XI
COMANDORUL şi LUJAN, cu glugile trase ; aceiaşi.

COMANDORUL
(în şoaptă.)
Leonardo...

LEONARDO

Ce-i, senor ?

COMANDORUL
Ce prilej pierdut ! Să mor
şi nu alta !

LEONARDO
Cum ?

COMANDORUL
Ce chin !
S-a închis de tot în casă
fiara asta crudă.

LEONARDO
Bate
iar în uşă.

COMANDORUL
Nu se poate,
că-i trezesc pe toţi.

LEONARDO
Nu-şi lasă
ăştia somnul ! Osteneala,
vinul sînt nişte zăvoare
pentru simţuri-— şi prea tare
varsă-n minte moleşeala.
Dar ascultă... Au deschis
ferestruica uşii, zău.

COMANDORUL
Astăzi totu-mi merge rău;

LEONARDO
Dacă-i ea ?

COMANDORUL
Ar fi un vis.

SCENA XII
CASILDA, cu o basma în cap, la o fereastră cu vedere spre poartă ,aceiaşi.

CASILDA

Ce-i, prieteni ? Este ora
de pornit ia seceriş ?

COMANDORUL
O, senora, pe furiş
se strecoară aurora,
dar cum tu eşti ca un soare,
ochii văd şi-un dulce rai ;
şi-atunci nu-i păcat să stai
singurică, noaptea, oare ?
Nu te-o fi iubind bărbatul
de se duse la Toledo.
Comandorul — asta cred-o,
n-ar fi săvîrşit păcatul.
(Ştii că tare-i mai eşti dragă,
şi-aspră eşti eu el), nici gînd
să te lase-aşa, nicicînd,
căci chiar dacă ţara-ntreagă
i-ar fi dat porunci, prin rege,
singură să laşi vreodată
o făptură fermecată ?
Asta-i a iubirii lege ?

CASILDA
O, secerător ce vii
de departe-n satul nostru,
la chemarea lunii august,
cine te-a-nvăţat, zi, cine,
să vorbeşti cu răutate ?
Pune-ţi asprele obiele,
dă-ţi minteanul jos şi ia-ţi
secerea pe după gît,
ia-ţi palmarele la brîu
şi te scoală-n zori de ziuă,
căci te cheamă ziua albă.
Leagă snopii seceraţi,
făr-a scutura un spic
Stelele cînd se arată,
cată de te odihneşte,
nu umbla cu vorbe care
rău se poate să-ţi aducă.
Comandorul din Ocana
slujitor i-i unei doamne,
nu unei ţărănci ca mine,
în saiale şi abale.
Coafată-i ea, la modă,

guler de olandă poartă
şi o tocă de argint,
nu ca noi, broboade aspre,
În caleaşca sau în lectici
umblă ea la slujbe sfinte,
nu-n căruţă rablagită,
din podgorii la ogor.
El îi face, în scrisori,
complimente minunate,
nu îi spune numai vorbe
grosolane, ţărăneşti,.
care nobile se vor.
Şi mânuşa ei miroase
a parfumuri dulci şi-a ambră,
nu miroase-a levănţică,
busuioc şi cimbrişor
şi a mentă niciodată.
Iară dacă mă. iubeşte
comandorul, peste poate,
şi virtutea şi onoarea
şi le-ar dărui în schimbul
unei dragoste minţite,
tot mai drag mi-i Peribanez,
în minteanu-i ţărănesc,
decît comandorul cate
umblă-n mantie bogată.
Drag mi-i, cînd îl văd venind,
el, pe iapa lui rotată,.
plin de chiciură în barbă,
cu zăpadă pe cămaşă
şi-arbaleta curmeziş,
şi cu două potîrnichi
ori doi iepuri la oblînc,
cu ogarul după dînsul.
Mult mai drag îmi e să-1 văd,
decît să-1 privesc la chip
pe fălosul comandor,
cu boneta-i de mătase,
toată numai nestemate,
plin de bumbi şi copci de aur ;
căci evlavie-mi stârneşte
mult mai multă crucea unui
schivnic, cruce grea, de piatră,
decît crucea purpurie [8]

[8] Crucea roşie era însemnul cavaleriilor Ordinului Santiago (n.t.).

a lui Santiago, prinsă
de frumosu-i şnur brodat.
Pleacă, biet secerător,
căci te vei căi amarnic,
dacă vine Peribanez,
şi lumina albă-a zilei
n-o să mai ajungi s-o vezi.

COMANDORUL
Ba rămîn, rămân, senora,
o, Casilda, o, iubire !
Eu sînt comandorul, eu...
Pentru Dumnezeu, deschide-mi !
Uite, ţi-am adus în dar
trei şiraguri lungi de perle
şi un lănţişor de smalţ,
mult mai greu decît al meu.

CASILDA
Nu dormiţi, secerători
ai acestei case ! lată,
rîsul zorilor vă cheamă !
Ah, aud nechez de cai !
Cel ce seara va aduce
snopii cei mai mulţi cosiţi,
va primi o pălărie
largă, pălăria aia
ce o poartă Pedro cînd
la podgorie se duce.
(Se retrage de la fereastră.)

MENDO
Mă, Llorente,-auzi, ne strigă !

LUJAN
(aparte, Comandorului.)
Fugi, senor, Fugi, fugi degrabă,
că te văd -secerătorii.

COMANDORUL
(aparte)
Ah. crud şarpe libian !
Chiar de-ar fi să-mi pierd moşia,
sîngele, onoarea, viaţa,
trebuie să mă răzbun
pentru-acest cumplit dispreţ !

(Ies din scenă Comandorul. Lujan și Leonardo.)

BARTOLO
Sus, Chaparro, sus. că, uite,
vine ziua cu paşi repezi.

CHAPARRO
Sus, Helipe, că-i tirziu !

HELIPE
Hai, Bartolo, hai că munţii
se şi văd unii pe alţii,
plini de albăstrii zăpezi !

LLORENTE
Haidem toţi prieteni, haidem,
ca să nu zică stăpîna
că, de nu-i stăpînu-acasă,
secerile nu lucrează.
(Ies din scenă.)

SCENA XIII
Atelierul unui pictor din Toleodo.
PERIBANEZ, ANTON, PICTORUL

PERIBANEZ
Printre sfinţi, printre portrete,
ce văzutu-le-am pe pînze,
mari frumseţi într-unu-s strînse,
de-au putut să mă desfete.
Poate-i iscusit pictată,
sau ţărancă-i ea, ca mine,
şi să-mi placă se cuvine
tot ţăranca-adevărată.
Şi cum noi la învoială
am căzut cu sfîntul Roque,
vreau pe-acea ţărancă-n roche
s-o mai văd.

PICTORUL.
E ideală !
Ai pricini să vrei s-o vezi.

PERIBANEZ
Dă-o jos din ăl piron,

s-o arăt şi lui Anton.

ANTON
Am văzut-o — păi, ce crezi ?
Dar, cum asta-i voia ta,
am s-o mai privesc o dată.

PERIBANEZ
Du-te, adă-o odată !

PICTORUL
Merg.

PERIBANEZ
Un înger vei vedea.
(Pictorul iese din scenă.)

SCENA IV
PERIBANEZ, ANTON

ANTON
Ştiu de ce ţăranca asta
s-o priveşti mereu te face.

PERIBANEZ
Straiul ei grozav îmi place ;
altfel, e-un portret — şi basta.

ANTON
Cu nevasta ta îţi pare
că ar semăna, de pildă.

PERIBANEZ
Cum, iubita mea Casildă
e aşa fermecătoare ?

ANTON
Tu-i eşti soţ — deci se cuvine
tu să ştii cum e.

SCENA XV
PICTORUL, aducînd un portret mare al Casildei

PICTORUL
E-aici.

PERIBANEZ
(aparte.)
Da,-i aici, dar nu-mi mai zici
că-i aici şi-a mea ruşine !

PICTORUL
Cum îţi pare ?

PERIBANEZ
E-o minune.
Tu ce zici, Anton ?

ANTON
Din ochi
o tot sorbi ! Să n-o deochi !
Că-i un înger toţi ar spune.

PERIBANEZ
Mergi, Anton, la han — şi şaua
pune-o pe măgari.

ANTON
(aparte.)
Deh, prost
nu-s nici eu... Chiar ea a fost
şi e mare dandanaua,
căci e ars de gelozie
bietul Pedro !
(Tare.)
Pe curînd.
(Iese din scenă.)

PERIBANEZ
N-a făcut nici cerul sfînt
astfel de minunăţie !
Ah, ce ochi, ce gură ! Dar
din ce loc o fi ?

PICTORUL
Mi-e teamă
că, pe-a-ntinsei pînze tramă,
lucrul fostu-mi-a-n zadar,
că-i din tîrgul vostru mic.

PICTORUL
Din Ocana e venită ?

PICTORUL
Da.

PERIBANEZ
Ştiu una logodită,
care-i seamănă un pic.

PICTORUL
Nu ştiu cine e... Ştiu numa
c-am pictat-o pe furate,
pe-un carton, cu gînd de-a scoate
pînza asta, de acuma.

PERIBANEZ
Ştiu eu cine te-a-ndemnat
s-o pictezi —; şi om de bine-i,
dar vei recunoaşte cine-i,
de-1 ghicesc ?

PICTORUL
Neapărat.

PERIBANEZ
E-al Ocanei comandor.

PICTORUL
Cum ea nu ştie defel
că e om de vază cel
ce-o iubeşte arzător,
recunosc, acesta-i insul

PERIBANEZ
Faptul ea nu-1 ştie, deci ?

PICTORUL
Pîn-a fi pe-aici să treci,
ce, mata ştiai de dînsul ?
Ei, şi tare-am mai trudit
ca portretul bun să-mi iasă !

PERIBANEZ
Nu mi-1 dai, ca eu acasă

să i-1 duc ?

PICTORUL
N-am fost plătit.

PERIBANEZ
Eu plătesc.

PICTORUL
Dar n-ar fi drept,
căci s-ar supăra, mi-e teamă,
comandorul mai cu seamă
că lacheul i-1 aştept.

PERIBANEZ
E amestecat în treabă?

PICTORUL
E ca fulgerul ce arde,
dintr-o parte-n altă parte,
să i-1 ducă mai degrabă,

PERIBANEZ
Ieri l-am şi văzut.

PICTORUL
Ceva
mai doreşti ?

PERIBANEZ
Cît sfîntul nost'
stă aici, tot este rost
să mai văd portretul.

PICTORUL
Da ?
Pe curînd.
(Iese din scenă.)

SCENA XVI
PERIBANEZ, singur.

PERIBANEZ
O, ceruri sfinte !
Ceas necruţător şi crud !

Ce mi-e dat să văd, s-aud !
Dar Casilda de-i cuminte,
cum să-i spun, prin ce cuvinte,
că-s jignit peste măsură ?
ah, un soţ nu se îndură,
nu, să-şi dea aşa, pe faţă,
gelozia care,-n viaţă,
inimii îi este-arsură !
Mi-e deajuns că-mi vrea nevasta
comandorul şi, cu asta,
cinstea mi-o pătează foarte.
Cînd cinstire eu din parte-i
merit — ah ! — i-aş sparge ţeasta.
I-s vasal, mi-i seniorul,
dar jignirea e cumplită ;
chiar de-a fost numai gîndită,
fie el chiar comandorul,
trebuie să scoţi toporul.
Am greşit stînd să mă-nsor
c-o frumoasă-ntre frumoase,
trai tihnit, fermecător,
tot visînd, eu mare dor,
negîndind că iama-n case
dă averea cea trufaşă,
căci pe tine e pizmaşă
cînd frumoasă ţi-e femeia.
Bată-i Dumnezeu pe-aceia
ce au soaţă drăgălaşă.
Rău făcut-ai, biet ţăran,
că rîvnişi la frumuseţe ;
cu virtutea să se-nveţe .
ea, e greu cînd eşti sărman.
La părinţi m-aş duce-n van,
c-aş vedea cum nu mă iartă
gura lumii, cîrcotaşă
şi cum bîrfele-şi deşartă.
Eşti sărac ? Păi, las-o moartă ! —
nu vrea soaţă drăgălaşă.
Din Ocana-i chip să fug ?
Ah, pămîntul meu, ce chin i,
nu mă vrea pe plai străin.
Cînd m-ajută,-s prins în jug
şi stau, iată, ca pe rug.
Să m-arat gelos. Casilda ?...
Nu m-ai crede fire laşă ?
Simt că gluma se îngroaşă..,

Nu-mi urmeze nimeni pilda
cu nevasta drăgălaşă.
(Iese din scenă.)

SCENA XVII
Odaie în casa Comandorului.
COMANDORUL, LEONARDO

COMANDORUL
Vezi, Leonardo prin scrisoarea asta
îmi cere Maiestatea-sa regală
buni oameni să-i trimit de prin Ocana.

LEONARDO
Şi ce-ai de gînd ?

COMANDORUL
Vreau să se dea olac
ca vajnicii flăcăi să se înscrie,
vreo două sute, împărţiţi în două
companii splendide — o sută dintre
ţărani — şi una sută de hidalgos.

LEONARDO
N-ai vrea să fie toţi numai hidalgos ?

COMANDORUL
Nu-mi urmăreşti cum se cuvine gîndul,
deci de dorinţa mea rămîi departe.
Eu sutei de ţărani doresc să-i dau
drept cap şi căpitan pe Peribanez,
încît să-1 ţin departe de Ocaria.

LEONARDO
Ciudat mai judecă îndrăgostiţii !

COMANDORUL
Război e dragostea — şi vicleşuguri
îţi cere... Peribanez s-o fi-ntors ?

LEONARDO
Lujan mi-a spus că-1 aşteptau la masă
Casilda era tristă şi-nfricată ;
Am mai aflat, apoi, de la Ines,
că nu va aminti de noaptea aia,

căci se-nvoiseră-ntre ele două
să tacă, să nu-1 supere cumva
pe Peribanez — aşa mîhnită
văzînd-o pe Casilda, hotărî
Ines nimica să nu-i spună despre
ce-avea de gînd să facă pentru tine.
Atît de amărîtă e Casilda,
că inima nu-i chip să ţi-o deschizi.

COMANDORUL
Femeie crudă ! Ah, blesteme-mi cerul
căderea de pe cal, căci, Leonardo,
de-atunci n-a mai fost chip să mă ridic
din faţa porţii ei.

LEONARDO
Stăpîne, lasă,
că Troia fu mai tare, dar surpate
îi fură zidurile, la pămînt.
Ţărăncile-astea sînt, de obicei,
sfioase — şi se socotesc nedemne
de noi — şi se opun cu-ncrîncenare
chiar, propriilor lor dorinţe....Fă
să plece soţul ei cît mai departe,
şi-n dragoste vei fi izbînditor,

COMANDORUL
De-ar fi cum zici! Ci află, Leonardo,
că eu, cel care-am dovedit curaj,
adeseori curaj nebun, acum
la luptă plec cu mare teamă-n suflet.

LEONARDO
Ar trebui să ştim : se-ntoarce Pedro ?

COMANDORUL
Tu, Leonardo, du-te la Ines
şi află totul de la ea — dar strada
să n-o treci şi nici ochii să-ţi ridici
spre poarta sau ferestrele Casildei.

LEONARDO
Nencrederea-i senin sigur de constant
căci nimeni n-a iubit fără speranţă.
(Iese din scenă.)

SCENA XVIII
COMANDORUL, singur.

COMANDORUL
Un rege adora un arbor, cică,
şi-un tînăr îndrăgise o statuie;
sta veşnic lîngă ea, putînd să-i zică
dorinţa ce în suflet sta s-o-ncuie.
Dădea speranţe piatra cea antică
şi pomul se vădea mai rău că nu e,
căci îşi îmbrăţişau cei doi, adică,
odorul, fără frica nimănuie.
Vai mie, căci iubesc — cumplit destin !
o iederă pe zid străin urcată,
rîvnind măcar s-o-nduioşez puţin.
Speranţa mea numai atîta cată,
dar, cum voi fi ucis de dor şi chin,
aş vrea s-o văd în piatră preschimbată.

SCENA XIX
Pe cîmp. *PERIBANEZ, ANTON*

PERIBANEZ
Tu, Anton, te du acasă,
că e timpul...

ANTON
Pentru tine, n-ar fi tot aşa de bine ?

PERIBANEZ
Vreau să-i văd pe toţi la coasă,
că-i pe-aproape lanul.

ANTON
Lasă,
nu-i Casilda lan mai bun ?

PERIBANEZ
Ba aşă-i, dar am de gînd
chiar eu însumi să le spun
ce au de făcui şi cînd.
Du-te-acasă, deci... Fii bun,
dacă vrei, şi pe la noi
să te duci aşa, în treacăt.

Spune că e lucru-n toi,
şi-am rămas...

ANTON
(aparte.)
Despre-ăştia doi,
pune gurii tale lacăt.
N-aş dori ca tocmai eu
să îl las să înţeleagă
că-i pricep gîndirea-ntreagă.
(Tare.)
Ei, rămîi cu Dumnezeu.

PERIBANEZ
Mergi cu bine.

SCENA XX
PERIBANEZ, singur.

PERIBANEZ
Tare greu
mă mai zbucium... Ars de viu
parcă sînt — şi sînt buimac,
de-am ajuns să mă prefac
faţă de Anton, cînd ştiu
că acasă vreau tîrziu
să ajung... Vai ţie, vai !
Dacă ea nu-i vinovată,
tu de ce aicea stai ?
Nenoroc îmi este, iată,
frumuseţea ei de rai !
De n-ai fi fermecătoare,
nu i-ai da prilej de dor
falnicului comandor.
Iată-mi aria cea mare,
iată-mi lanul roditor.
Dragi ogoare, bucurie
voi eraţi privirii mele !
Cînd -zvîrleam sămînţa-n glie,
mulţumit de toate cele,
ce nădejdi simţeam că-nvie!
O, simţeam că îmi tresaltă
inima, gîndind la spice
în hambare... Şi-acum baltă
totul las, căci mă asalta

gînduri rele, crunte ice !
Dar aud nechezuri... Chin,
iar în suflet te voi strînge.
Să-i ascult cîntînd puţin,
căci, pe instrument străin,
inima mai bine plînge.
(Se aud, în culise, strigatele Secerătorilor.)

SCENA XXI
în culise, MENDO, BARTOLO, LLORENTE şi alţi Secerători; PERIBANEZ.

MENDO
(din culise.)
Bartolo, mai iute, frate,
că-i aproape de-noptate
şi stomacu-mi este gol.

BARTOLO
(din culise.)
Lucri, mînci pe săturate,
e proverbul spaniol.

PRIMUL SECERATOR
(din culise.)
Măi, Andres, din lîna creaţă
ia şi tu juma', pe loc.

AL DOILEA SECERATOR
(din culise.)
Dă-mi-o-ntreagă şi iubeaţă !

PERIBANEZ
Ah, cumplitu-mi nenoroc
toţi parcă mi-1 zvîrl în faţă !

MENDO
(din culise.)
Zi-i, Llorente, a cîntare
despre ce-a făcut stăpîna.

PERIBANEZ
Unde s-aflu, Doamne, mîna,
cruntă şi necruţătoare,
să-mi reteze căpăţîna ?!

LLORENTE
(cîntă, în culise.)
Are Peribanez, are
o nevastă preafrumoasă.
Comandorul din Ocana,
ah, de dorul ei se stinge
dar ea este virtuoasă,
pe cît este de frumoasă.
Pedro cît era-n Toledo,
ea dădea acest răspuns :
„Mult mai drag mi-i Peribăfiez,
în minteanu-i ţărănesc,
decît tine, comandore,
care-ai mantie bogată."

PERIBANEZ
Uşurare mi-a adus
acest cîntec, vorba cărui
o şi cred, căci adevăru-i.
Asta s-a-ntîmplat cît dus
Fost-am, pentru sfînt să stărui.
Ah, slăveşte cerul, sfîntul,
cînd cinstită ţi-e nevasta.
Gata-i lucru-n clipa asta...
Să m-ascund... îmi crapă ţeasta !
De m-ar înghiţi pămîntul !
Căci, Casilda, dacă gîndu-i
mai senin, în suflet, plin
încă sînt de-un chin hain,
căci cîntată cinstea cîndu-i,
e-ndoielnică puţin.
(Iese din scenă.)

SCENA XXII
Odaie în casa lui Peribanez.
CASILDA, INES

CASILDA
Cu sminteala asta-n cap
vii la mine tu, Ines ?

INES
Să-ţi spun totul, de la cap.

CASILDA

Nu vreau.

INES
Nu m-ai înţeles,
vară dragă... Dacă tu
îl iubeşti pe Pedro-al tău,
nu crede că toţi, acu,
ţi-1 jignesc... Mă supăr, zău.
Ce doresc să-ţi spun,- pe mine
mă priveşte.

CASILDA
Da ?

INES
Făi, sigur.

CASILDA
Ce nebună-s ! Bine, bine,
te ascult atunci, te-asigur.

INES
Leonardo, cavalerul
comandorului, mă cere
de nevastă. Mă iubeşte.

CASILDA
Vară, trasă eşti pe sfoară.

INES
Eu, Casilda, ştiu că sînt însăşi viaţa Iui,

CASILDA
Ia seama,
că bărbaţii sînt sirene
ce ne cheamă către moarte.

INES
Chiar şi-n scris mi-a dat cuvîntul

CASILDA
Penele şi vorbele
duse sînt, Ines, de vînturi.
Multe fete-s în Ocana,
şi au zestre — iar tu nu eşti
nici de neam, nici zestre n-ai.

INES
Vară, dispreţuitoare
de te porţi cu comandorul,
cum te porţi acum cu mine,
îmi pui piedici grele-n cale
şi speranţele îmi nărui.

CASILDA
Vezi, Ines, cum te înşeli ?
Se preface că-i eşti dragă,
ca eu să-1 primesc în casă
pe fălosul comandor.

INES
Nu te necinsteşte omul,
cînd frumos stă să-ţi vorbească
Nu-ţi cer să-1 primeşti la uşă,
nici să-1 vezi de la fereastră.

CASILDA
Viata de ți-ar fi-n primejde;
tot nu l-aş privi în faţă.
Numele să nu te-aud
că i-L mai rosteşti — sau, du-te
şi nu mai călca pe-aici.
O privire, totdeauna,
e urmată de cuvinte
şi, din vorbele smintite,
naşte în curînd necinstea.

SCENA XXIII
PERIBANEZ, cu nişte desagi în mină; aceleaşi.

PERIBANEZ
Nevestico !

CASILDA
Ah, bărbate,
tu, lumina vieţii mele î

PERIBANEZ
Te simţi bine ?

CASILDA

Fără tine ?
Te-ntorci birje, sănătos ?

PERIBANEZ
îmi ajunge să te văd,
şi plesnesc de sănătate.
Vară !

INES
Vere !

PERIBANEZ
Cum se face
că-mpreună vă găsesc ?

CASILDA
îi sînt recunoscătoare
lui Ines, căci de urît
mi-a ţinut în lipsa ta.

PERIBANEZ
Păi, să rupi la nunta ei
doi conduri frumoşi, de-argint,
iar eu cizme noi, ce numai
la nuntire se încalţă.

CASILDA
Ce-mi aduci de prin Toledo ?

PERIBANEZ
Dorul... Şi, de greu ce-atîrnă,
n-am putut să-ţi mai aduc
nici găteli, nici nestemate.
Totuşi, pentru picioruşe,
uite doi conduri în care
să se simtă-n largul lor.
Cureluşa vezi că are
cataramă de sidef.
Mai am şase bonetele
creţe ; apoi, pentru fuste,
două cordonele lungi
de un cot şi jumătate
şi cu multe copci de-argirit.

CASILDA
Mii de ani te tină Domnul —

PERIBANEZ
S-a mai abătut asupră-mi
şi-o năpastă... E-o minune
că am mai ajuns acasă.

CASILDA
Doamne, nu ! Mă trec fiorii !

PERIBANEZ
De pe o ridicătură,
am căzut pe pietre.

CASILDA
Ce spui ?

PERIBANEZ
Dacă sfintului pe care
îl slujesc nu mă-nchinam,
mort eram acum, în urma
căzăturii de pe şargă.

CASILDA
Ah, mă trec fiori de gheaţă !

PERIBANEZ
I-am făgăduit ofrandă,
pentru sfînta lui capelă,
ce am mai de preţ în casă.
Tu, deci, mîine dimineaţă,
ia aceste covoraşe,
ce de trebuinţă mi ni-s,
şi le-atîrna pe pereţii
simţului lăcaş al său,
drept pioasă mulţumire.

CASILDA
Ah, le-aş duce-ndată, chiar
de-ar fi straie franţuzeşti,
de-aur, perle şi mătase.

PERIBANEZ
Cred că este mult mai bine
să nu ţinem noi în casă
scoarţe cu străine arme.
Să nu murmure Ocana

că un lucrător ţăran
patul simplu-şi înconjoară
cu blazoane şi cu arme
vrednice de-un comandor.
Nici panaşe, nici devize
nu-şi au locul printre sape,
furci, îmblăciuri, pluguri, seceri.
Pe pereţii albi nu-ncap
cruci bogate de mătase,
ci de paie şi de spice,
muşeţel, grozamă, maci.
Au învins-am mauri eu,
să am mantii şi castele ?
Tot ce vreau să văd sînt esfinţii
în icoane, pe pereţi.
Vreau Bunăvestirea, vreau
Adormirea şi pe sfîntul
Francisc, plin de- plăgi pe trup ;
Pe sîn Petru, mucenicul;
Pe sîn Blas, că-i bun la gîlci ;
sîn Sebastian, sîn Roque
şi alte icoane sfinte ;
N-am nevoie de portrete,
ci de sfinţii preacuraţi.
Unul totuşi, .am văzut,
care -mi-ar plăcea să-1 am.
Dar nu, n-am văz;ut nimic...
Hai, Casilda, să cinăm
şi apoi aşterne-mi patul.

CASILDA
Te simţi rău ?

PERIBANEZ
Nu, mă simt bine.

SCENA XXIV
LUJAN, aceiaşi.

LUJAN
A venit un slujitor
de la comandorul din...

PERIBANEZ
Ce spui ? Care comamdor?

LUJAN
Comandorul din Ocana.

PERIBANEZ
Ce să vrea la ora asta ?

LUJAN
Vei afla, dacă-i vorbeşti.

PERIBANEZ
Nu eşti tu secerătorul
ce-a venit alaltăieri ?

LUJAN
Gata, nu mă mai ţii minte ?

PERIBANEZ
Nu e de mirare, căci
sînteţi mulţi.

LUJAN
(aparte.)
Hm, nu-i semn bun.

INES
(aparte.)
Cu subînţeles vorbeşte;

PERIBANEZ
(aparte.)
Comandorul să-mi vorbească
vrea ! O, biată cinstea mea !
Dacă eşti de sticlă, spartă
poţi să fii c-un bobîrnac !

ACTUL III

SCENA I
Piaţa din Ocana. *COMANDORUL, LEONARDO*

COMANDORUL
Scurt, scurt, spune-mi ce se-ntîmplă
prin Toledo, Leonardo ?

LEONARDO
Tot ce-a fost prin minte-mi umblă,
dar răbdare, focul ard-o,
tot se cere, chiar de-ţi fac
povestirea scurtă foarte.

COMANDORUL
Vezi că-s bine, dar pe moarte
şi că-mi poţi aduce leac.

LEONARDO
Regele Enrique-al Treilea,
cel ce azi numit Cel Drept e, —
căci nici Caton şi-Aristide
nu-s mai drepţi ca el — în anul
una mie patru sute
şase, se afla-n Madrid,
unde-i spuseră scrisori
că,-nţelegerea rupînd,
riga maur din Granada,
nevoind să-i dea-napoi,
prin ameninţări şi nici
prin făgăduinţi, castelul
de la Ayamonte ; cum
nu-şi plătea măcar tributul,
hotărî război, şi vrînd
el să-1 poată duce-aşa
cum se cade unui rege
spaniol — căci cel mai mare-i ;
vrînd să fie ajutat
şi de rudele de sînge
din Navarra şi-Aragon
Cortesurile[9]-n Toledo
şi le-a convocat, şi-acum
sînt acolo adunaţi
nalţi prelaţi şi cavaleri
multe tîrguri şi cetăţi.
Se-nţelege că vorbesc
doar de capii lor... Acum,

[9]Las Cortes — Corpurile legiuitoare în Spania (n.t).

stau la sfat cu toţii-n mîndrul
regelui castel ; e-acolo,
printre alţi preasfinţi episcopi,
cel de Siguenza, care
astăzi stă şi păstoreşte,
demn, biserica umilă
din Toledo, ce-a rămas
fără de păstor, murind
don Pedro Tenorio,
fost prelat de mare vază.
Cel episcop de Palencia,
don Sancho de Bojas, care
e icoana cea mai vie
a strămoşilor? săi nobili,
îşi aşteaptă azi numirea
în Toledo, negreşit.
E acolo şi don Pablo
de Cartagena, ce-aşteaptă
o numire-n Burgos; apoi,
don Fadrique, îndrăzneţul
conte, azi, de Trastamara,
chiar de duce de Arjona
toată curtea îl numeşte ;
Don Enrique Manuel,
fala regelui, e-acolo,
ce-ar putea cu spada rade
nu Granada, ci chiar Troia ;
Ruy Lopez, apoi, de-Avalos,
mare prin noroc şi arme
şi-al Castiliei conetabil,
şi el fala stirpei sale.
E de faţă şambelanul
curţii, demn de rang prin sînge
şi prin propria-i virtute,
chiar de are de la cine
să le moştenească : de la
Juan de Velasco, vrednic
de-orice laudă ; de faţă
este don Diego Lopez
de Estuniga, cel care
e numit Judecătorul
mare-al Spaniei ; aeolo-i
şi-mputernicitul ţării
pentru strîngerea de oaste ;
e destul să spun că este
don Manrique, ale cărui

fapte povestite sînt,
cu uimire şi mîndrie,
de Castilia şi Granada ;
sînt acolo oidorii[10]
scaunului judecăţii

regelui ; e Pero Sânchez
del Castillo, precum şi
Rodriguez de Salamanca,
Perianez...

COMANDORUL
Care Perianez ? Ah,
sîngele-mi îngheaţă-n vine
la auzul ăstui nume.

LEONARDO
Doamne, sfinte, dar vorbeam,
ştii doar, despre oidorii
regelui — şi tu, senor,
îţi închipui că vorbesc
chiar de Peribanez ăla,
lucrătorul din Ocana ?

COMANDORUL
Dacă pîn-acuma veşti
ţi-am cerut despre campania
regelui şi-a ei pricină,
chef de asta nu mai am.
Au se hotărăşte totul
dacă regele porneşte
în campanie, la graniţi,
însoţit de floarea oastei
din Castilia, să-1 bată
pe-acel maur din Granada,
ce tributul nu-şi plăteşte ?

LEONARDO
Asta-i tot.

COMANDORUL
Sînt pentru mine,
fapte mult mai însemnate.
Află că, in timp ce tu
la Toledo te aflai,

[10] Patru din cei 12 membri ai consiliului regal, toţi! fiind ju-pişti (n.t).

eu ţi-am pus în faptă planul.
Am vorbit cu Peribanez
şi i-am spus că mi-ar plăcea
căpitan să-1 pun, în fruntea
unei sute de ţărani,
cum şi să se pregătească
repede de drum... Se pare
că ia asta drept o cinste
fără seamăn pentru el.
Chiar ar fi, dacă cinstirea
n-ar fi preţ al infamiei.
Şi-şi dă tare mult silinţa,
ca să iasă totul bine.
Cheltuit-a mult pe straie
ostăşeşti şi,-aseară,-n piaţă
el compania şi-a scos.
Iară azi, mi-a spus Lujan,
va pleca în fruntea ei,
la Toledo.

LEONARDO
Bine, bine !
Şi ţi-o lasă pe Casilda,
neînduplecată încă-n
ţărănească ei asprime...
Nu-i aşa ?

COMANDORUL
Aşa-i, dar, vezi,
că bărbatul de lipseşte
multă vreme, ca o apă
care sapă-n piatră seacă
se vădeşte dragostea,
(în culise se aud răpăituri de tobă.)
Dar ce tobe se aud ?

LEONARDO
Sigur fii că-s ale sale.

COMANDORUL
Să-i adune pe hidalgos
şi locotenentul tău,
Leonardo, iar tu, iute,
te găteşte-acum de luptă,
Mai uşor l-om înşela,

dacă şi tu, cu compania,
vei ieşi îndată-n piaţă.

LEONARDO
Iată-i... Să m-aştepţi aici.
(Iese din scenă.)

SCENA II
PERIBANEZ, cu spadă şi dagă, comandînd o Companie de ţărani caraghios înarmaţi; printre ei, BLAS şi BELARDO[11]; COMANDORUL.

PERIBANEZ
Fără să-mi iau bun rămas,
nu am vrut să plec, senor.

COMANDORUL
Ce drăguţ ! Rămîn dator.

PERIBANEZ
Te slujesc din acest ceas.

COMANDORUL
Nu pe mine, ci pe rege.

PERIBANEZ
Pe-amîndoi.

COMANDORUL
Aşa-i şi gîndu-mi.

PERIBANEZ
Lui dator i-s, se-nţelege.
Tu mă-nalţi, cinstire dîndu-mi,
căci doar sapă şi mintean
meritam — şi am acum
epoleţi de căpitan
şi duc oşti pe-al luptei drum,
pentru rege... Oare poate
numele să-mi ştie, cînd
n-ajung sus, la el, nicicînd,
simţurile mele toate ?
Mulţi ani Domnul te-aibă-n pază !

COMANDORUL

[11] Pseudonim al lui Lope de Vega, folosit adesea ca nume de personaj în piese (n.t.),

Să te-ntorci curînd.

PERIBANEZ
Sînt bine
îmbrăcat ?

COMANDORUL
Cum se cuvine
unui demn bărbat de vază,

PERIBANEZ
Doar un lucru aş mai vrea...
Nu-ndrăznesc...

COMANDORUL
Hai spune.

PERIBANEZ
Spun
Vreau ca spada să fii bun
să mi-o-nvingi Domnia ta,
Mare-i cinstea ce -ţi-o cer.

COMANDORUL
Hai, dă-mi spada, deci — şi cum
brav soldat te văd de-acum,
te voi face cavaler.

PERIBANEZ
înălţimea ta ! Ah, iată
spada ! Ce ferice sorţi !

COMANDORUL
Pentru mine ai s-o porţi,
deci ţi-o-ncing acum,. îndată.

BELARDO
Iute, în genunchi, măi Blas,
că hidalgo vor să-1 facă !

BLAS
Şi-n genunchi de n-o să-mi placă ?

BELABDO
Cum nu, mă ! Îi mare ceas.

BLAS
Ghiuj ce ştii atîtea, oare
I-o lovi cu-al spadei lat ?

BELARDO
Ştiu de şei şi de samare,
de măgarul meu bălţat,
da-n Castilia nu ştiu cum
cavaleri se fac cu spada.

COMANDORUL
Deci, primeşte acolada[12]

PERIBANEZ
Asta-i tot '?

COMANDORUL
Să juri acum

că pe Domnul şi pe rege
vei sluji cu spada grea.

PERIBANEZ
Jur... Şi,-apoi, onoarea mea
am s-o apăr, după lege.
Dar cum mă trimiţi, senor,
la război, rămîi tu scut.
Să mi-o aperi eşti dator,
ca stăpîn peste ţinut.
De soţie şi de casă
mă despart, ca să-ți slujesc.
Voia mea, în chip firesc,
deci, în grija ta le iasă.
Cum mai scumpă, mi-e onoarea
decît însăşi viaţa mea,
necrezînd ameninţarea
c-ar da buzna peste ea,
totuşi, unui om ce ştie
ce-i onoarea, prin viu glas
şi cu-ncredinţare vie,
vreau în grijă să i-o las,
căci nici viaţa, nici averea
n-au un mai de preţ ternei .;
Cel ce ştie preţul ei

[12]Acoladă — ceremonie medievală prin care se înarma un cavaler : era îmbrăţişat şi apoi lovit uşor pe umăr cu latul spadei, îmbrăţişare dată aceluia căruia i se remite o decoraţie înaltă (n.t).

nu o lasă nicăierea.
M-ai încins cu spada : iată,
simt cu ce îi sînt dator :
pînă azi, prea mult, sehor,
n-am ştiut de ea vreodată.
Amîndorura stăpînă
ni-i de-acum — şi-o să mă plîng
de nu-i porţi de grijă pînă
mă întorc...

COMANDORUL
Eu -mîna-ţi strîng.
Drept ai să te plîngi, oricum,
neleal de-ţi voi fi ţie.

PERIBANEZ
Ei, prieteni, hai ia drum
şi ce-i dat să fie — fie !
(Ţăranii şi Peribanez ies din scenă.)

SCENA III
COMANDORUL, singur.

COMANDORUL
Vorba lui m-a turburat :
pare-se că-n minte are
ori judeţ încrîncenat,
ori porniri spre răzbunare.
Dar cum eu sînt cel de vină
şi cum el de vină nu-i,
poate-i caut eu pricină
nevinovăţiei lui.
Şi de aflu răutate,
eu, în spusa lui, cumva
un ţăran în contra mea
ce putere s-aibă poate ?
Cu-ndărătnicia, basta !
Ah, vei fi a mea, femeie ?

Cine-n cale va să-mi steie,
va pieri în noaptea asta.
(Iese din scenă.)

SCENA IV

Stradă în Ocana, în faţa casei lui Peribanez.
CASILDA, COSTANZA şi INES, la un balcon.

COSTANZA
Soţul tău, Casilda, pleacă ?

CASILDA
Da, mă lasă doar cu voi
şi se duce la război;
mai faimos s-ajungă;..

INES
Dacă
dînsul căpitan acum e,
e om mare şi nu-i cazul
să te macine necazul.

CASILDA
Nu-ţi dea Domnul de-astea-n lume !

COSTANZA
Zău, Ines, tu ai dreptate
că, printre ai noştri semeni,
cei ce sînt cu ei asemeni,
sînt *hidalgos*[13] . Şi-apoi, poate
că doar la Toledo oastea
el şi-o duce şi, îndată,
vine-acasă...

CASILDA
Sper să poată,
căci de n-aş spera şi-n astea,
n-ar rămîne viaţă-n mine.

SCENA V
Bătăi de tobă. Apare Compania de ţărani, condusă de Peribanez aceleaşi, în balcon.

INES
Bate toba... Dacă-i el ?

COSTANZA
De-ai de pleacă la război

[13]Hidalgo — nobil (sp.). (N.t.)

fie-ţi milă, nu de tine.

BELARDO
Io-te-le-n balcon pe cele
ce mă-ntineresc pe loc,
dar nevoie n-am de ele,
iar, de mine, ele, ioc.

PERIBANEZ
Eşti aşa bătrîn, Belardo ?

BELARDO
Pofta mi-a trecut.

PERIBANEZ
Ceva
tot mai ai pe sub manta.

BELARDO
Da' de unde ! Focul ard-o,
n-o mai am, dom' căpitan.
Cit trăiam în vînt şi-n soare,
plin eram şi de elan,
bun păstor, ţîrcovnic mare ;
Da'-ntr-un an, zăpada nouă
multă cum căzu, m-am dus
la biserică, supus,
cautînd sălaş...

PERIBANEZ
Ai nouă
ani peste treizeci ?

BELARDO
Ba trei,
peste ei, zicea dădaca,
dar uita cam tot, săraca,
dară-mi-te anii mei.
Cava [14] cînd veni pe lume,
îmi ieşise o măsea.

PERIBANEZ
Şi mergeai la şcoală, da ?

[14] Fiica beronu|ui Vizigot Iulian,, intrată in legendele şi cînta cele populare din perioada cotropirii Spaniei de către mauri (n.l

BELARDO
Cîştigasem şi renume
că-s amulteştiutor,
dar ziceau guri rele foarte
că citi nu pot, din carte,
şi-şi aveau dreptatea lor ;
căci precum au unii dar
de-a cînta sau dănţui,
scrie ştiu, nu ştiu citi —
şi-ăsta e aparte har.

CASILDA
O, tu, falnic căpitan
peste gîndurile-mi triste !

PERIBANEZ
O, tu, doamnă din balcon,
pentru care port drapelul !

CASILDA
Din Ocana pleci, senor ?

PERIBANEZ
Merg, senora, la Toledo,
ca să-mi duc soldaţii ăştia,
care zic că-s ale mele
gelozii fără de seamăn.

CASILDA
Geloziile, senor,
dacă sînt soldaţi, nu pot
să-ţi mai facă şi necazuri ;
cinstea nu se pierde dacă
geloziile-s soldaţi.

PERIBANEZ
Nu-s soldaţi chiar într-atît,
încît teamă să nu aibă,
nu de tine— de pricina
pentru care plec cu,ele.
Căci daeă-aste gelozii
s-ar putea numi-ale tale,
ele nu mi-ar ţine urma,
n-aş pleca nici eu cu ele.
Mi-i credinţa-n tine pace,
cînd pornesc la greu război,

mărşuind, de la Toledo,
pînă la al lumii capăt.
Vin doar bun rămas să-mi iau
şi să-ţi spun, senora scumpă,
singură să-ţi porţi de grijă,
căci rămîn, cu tine,-n tine.
Tu de mine milă ai,
cum e datina să facă,
pentru căpitanii proaspeţi,
doamnele, care aşteaptă,
din războiul lor, trofeie.
Nu-ţi pare că şi vorbesc .
grav, precum un cavaler?
Cine-ar zice că ţăranul
care, pînă ieri, prin mirişti,
şfichiuia tăişul coasei,
sau zdrobea dulci, negri struguri
în picioare, încît mustul
peste teasc ţîşnea, tot negru,
ori, cu palma-i bătucită,
plugul îl ţinea de coarne, —
ar putea vorbi, de-odată,
ca ostaşul îndrăzneţ
ce prin vorbe se-mpăună
şi cu spada mult cutează ?
Sînt hidalgo azi — şi pot
zice, precum pot şi face,
căci chiar comandorul spada
mi-o încinse,-aşa, *puţin ;*
dar cînd cel ce îl aştept
va veni, aşa cum bănui,
s-o schimba *puţinu-n mult,*
ne fiind eu *mai puţin.*

CASILDA
Multe-mi spui, senor, dar într-o
limbă ce eu n-o pricep ;
darul înţeleg ce-nseamnă,
căci cu ea datoare sîntem
toate celora ca voi.
însă unui căpitan
ce să-i dăruie-o ţărancă ?

PERIBANEZ
N-aş dori ca prea de rînd
să te simţi.

CASILDA
Ia, Pedro dragă,
panglica aceasta neagră.

PERIBANEZ
Neagră tu mi-o dai, nevastă ?

CASILDA
Sînt preziceri şi-n război.

PERIBANEZ
Dărnicia disperată-i
semn de doliu sau surghiun.

BLAS
Şi mata, Costanza, ce-i dai,
pentru-atîta dîrză curte,
bietului soldat ce pleacă ?

COSTANZA
Zgarda asta de potaie
ia-o, Blas, măcar că unde
tu te duci, sînt cîini destui
şi au piei de zgardă bune.

BLAS
Deie Domnul ca să facă
maurii, din pielea mea,
zgărzi, de nu i-oi căsăpi
pe toţi cei porniţi pe fugă.

INES
Fu nu-mi ceri nimic, Belardo ?

BELARDO
Ca soldat bătrîn, Ines,
nu ca un iubit mai tînăr,
dar din partea ta eu merit.

INES
la acest papuc.

BELARDO
Senora,

mulţam fain, da' un papuc,
dăruit de-atît de sus,
zău, nu-mi poate prinde bine.

INES
Da' ai să-mi aduci un maur ?

BELARDO
Hei, de cită vreme umblu
după ei ! Da' dacă-n proză
nu-i chip să ţi-1 dărui, iată
că, de-aici, în vers ţi-1 dărui.

SCENA VI
O Companie de hidalgos, cu tobă şi drapel, conduşi de LEONARDO ; aceiaşi.

LEONARDO
Hai, porniţi în marş, soldaţi,
cum v-am poruncit!

INES
Ce-i asta ?

COSTANZA
E compania din casta
de hidalgos însuraţi.

INES
Păi, mai ţanţoşi şi mai falnici
tot ţăranii noştri sînt.

COSTANZA
Straie-au ăştia, pe cuvînt,
dar nu par aşa năvalnici.

PERIBANEZ
Smirrr-nă toţi, ca să se vadă
că sînteţi o mîndră oaste !

BELARDO
I-auzi ! Ăştia vor să creadă
că noi sîntem neamuri proaste !
Hai, cu tifla, pe-ndelete,
să le dăm, înconjurîndu-i.

PERIBANEZ
Nimeni nu iasă din rîndu-i !
După lăncii — arbalete !
(Companiile trec una pe lîngă alta ;Ţăranii şi cei din Compania
de hidalgos se uită chiorîş unii la alţii.)

BLAS
Uită-te, Belardo, crunt,
s-arătăm cit mai grozavi.

BELARDO
Taci, bă ! Şi sub păr cărunt
zac mari suflete de bravi.

LEONARDO
E de-ajuns că merg alături
de hidalgos şi plugarii.

BELARDO
Ştiţi fugi voi, ca ogarii
şi ca cerbii, pe olaturi.

BLAS
Ar fugi, văzînd un maur,
ba, doar auzindu-1, zău !

BELARDO
Mamă, nu fugeau chiar rău,
cînd noi prinserăm ăl taur !
(Compania de ţărani şi Peribanez ies din scenă.
Casilda şi Costanza se retrag de la balcon.)

SCENA VII
LEONARDO, cu compania lui ; INES, la balcon

LEONARDO
Hei, Ines, s-au dus !

INES
E-afară
căpitanul meu ?

LEONARDO
De ce
verişoarele-ţi plecară ?

INES
Zici că nu ştii ? Haida-de !
Păi, Casilda-i stîncă dură :
noaptea asta nu-i propice.

LEONARDO
N-ar putea veni pe-aice
Comandorul ?

INES
Ah, nu încă.
O să-i fac eu loc, fireşte,
cînd voi crede că-i departe
Pedro.

LEONARDO
Comandorul arde.
Cearcă, fată, de-i orbeşte
ochii, zău, să nu mai ţină
chiar atîta la onoare.
Comandorul, de ieri, moare
şi e numai ea de vină.

INES
Zi-i sa vină-aici, pe stradă.

LEONARDO
Ce semnal ?

INES
Un cîntecel.

LEONARDO
Pe curînd.

INES
Dar vii cu el ?

LEONARDO
Pe stegar îl las să vadă
de vitejii luptători,
şi mă-ntorc.

INES
Deci, pe curînd.

(Se retrage de la balcon.)

LEONARDO
Pas de marş, toţi strînşi în rînd,
că au şi apus doi sori !
(Ies din scenă.)

SCENA VIII
Odaie în casa Comandorului.
COMANDORUL, LUJAN

COMANDORUL
Ei, dar au plecat odată ?

LUJAN
Şi-ncă pe o iapă lungă,
bună-acolo să ajungă
şi să fugă-nfricoşată.
De ţi se-arăta şi ţie
Peribanez conducînd,
mai scăpai de griji de rînd.

COMANDORUL
E-o plăcută companie,
dar pe mine compania
nevesticii lui mă strigă.

LUJAN
Cin' nu joacă, nu cîştigă.

COMANDORUL
Mîine-şi fac ospătăria
la Toledo, nu, Lujan ?

LUJAN
Unde-or şi-nnopta.

COMANDORUL
Popas
nu vor face,
nici un ceas,
nici soldat, nici căpitan.

LUJAN
Cum sînt lucrători şi cum

drumu-i scurt, s-o ţine lanţ
danţul sprinten după danţ
şi al tobelor bum-bum;
şi aşa, fără popasuri,
la Granada or s-ajungă.

COMANDORUL
Doamne, vremea-mi pare lungă
pîn-la zece ! Cîte ceasuri !

LUJAN
Păi, e-aproape nouă... Da'
nu fi trist... E-un adevăr
că de fericirea ta
te desparte-un fir de păr.
Cheful nu-ţi pierde-aşteptînd,
Căci speranţa face bine.

COMANDORUL
Cînd tîrziu plăcerea vine,
speri, e drept, dar disperând.

LUJAN
Leonardo unde-i ?

COMANDORUL
Soarta,
ah, nu ştii că 1-a ales
să se-nsoare cu Ines,
care să-mi deschidă poarta ?

LUJAN
Vreun semnal ?

COMANDORUL
O să aducă
Leonardo lăutarii.

LUJAN
Ca vînatul să ţi-1 sparii !

COMANDORUL
Nu, căci oamenii de-apucă
să audă voci şi strune,
n-aud uşile din zid
cum se-nchid şi se deschid.

LUJAN
Pregătirile sînt bune,
dar mai e şi un învăţ :
la o nuntă adunaţi
stăteau rude, oaspeţi, fraţi,
de danţ gata şi ospăţ ;
Erau naşul, naşa, popa,
toţi de faţă... Răpăia
de-ţi spărgea urechea toba,
dar mireasa niciun *da*
nu spusese cu temei.
căci fusese, cică,-adus
şi la măritiş supusă
iute, fără voia ei.
Adunată lumea roată,
popa o-ntrebă : ea, *nu,*
nu, şi *nu,* şi *nu, şi nu,*
şi s-a zis cu nunta toată.

COMANDORUL
Aş avea nevoie eu,
deci, căci străvezie-i pilda,
de un *da* de la Casilda.

LUJAN
Te apuci de lucru greu,
căci e dîrză cum nu-i nime
şi se cere da-ul ei.

COMANDORUL
Multe ştiu despre femei :
ţărănească ei asprime
nu prin rugi se moaie, ci
prin înşelăciuni, fireşte.

LUJAN
Poate că vei izbuti,
însă mergem cam orbeşte.

SCENA IX
Un PAJ, doi CÎNTAREŢI, aceiaşi

PAJUL
Lăutarii au venit.

ÎNTÎIUL CÎNTĂREŢ
Leonido şi Lisandru
gata sînt să cînte tandru,
pînă-n zori, senor slăvit.

COMANDORUL
Ei, prieteni, cinstea mare-i :
gîndul meu vă-ncredinţez
şi al inimii viu crez.

AL DOILEA CÎNTĂREŢ
Mare pentru noi onoare-i !
(Bate ceasul.)

COMANDORUL
Unsprezece ceasuri bat ?

LUJAN
Un, doi, trei — şi-atît...

AL DOILEA CÎNTĂREŢ
Greşit
numeri : opt am auzit.

COMANDORUL
Cum, Lujan, m-ai înşelat,
numărînd greşit bătaia ?

LUJAN
Ceas tîrziu a fost să ceri :
trei am numărat, chiar de-aia,

COMANDORUL
S-aştept nu mai am puteri.

LUJAN
Calm cinează... Lasă graba.

COMANDORUL
Pască proastă s-ai în viaţă !
Să cinez ?

LUJAN
Bea vin.

COMANDORUL
Ai gheaţă ?

PAJUL
Da.

COMANDORUL
La doi împarte-o.

PAJUL
Capa
uite-o.

COMANDORUL
Vreau s-o văd pe loc.
Dar ce-i asta ?

PAJUL
Lînă bună.

COMANDORUL
Astă chiar că nu-i a bună :
toţi îşi bat de mine joc !
Animale, îmi dai doliu ?

PAJUL
Colorată vrei ?

LUJAN
Secret
cînd e-,amorul, eşti discret,
iar culoarea e orgoliu.
Prin culoare se dau semne
despre-un om prin tribunali

COMANDORUL
Vreau culoare, animale !
Oare doici sînteţi, pesemne,
nu slugi ?

PAJUL
Iat-o, de culoar

COMANDORUL
Amor, dă-mi o noapte, una,
pentru cîte zile,-ntruna,

te-am slujit cu-mpătimare.

LUJAN
Vin cu tine ?

COMANDORUL
Cum nu vine
Leonardo, hai... Pişcaţi
struna, să mai alinaţi
focul crunt ce arde-n mine !
(Ies din scenă.)

SCENA X
O stradă.
Peribanez, singur.

PERIBANEZ
Bine-i s-ai un dobitoc.
de umblat pe drumuri lungi,
căci te face să ajungi
fără griji, în orice loc.
I-am cartiruit pe toţi
şi, cît numeri unu, doi,
la Ocana, înapoi,
am ajuns... O, cinste, poţi
unei trestii să te-asemui,
căci nu-i plantă mai plăpîndă,
încît şi o boare blinda
mi te face să te ghemui.
Trestie a cinstei, care
ruptă prea uşor se lasă ;
înlăuntru găunoasă
şi cu fără rost frunzare !
Trestie care se pierde
ca un vis, ca o nălucă !
Tu, ce eşti mereu pe ducă
şi puţină vreme verde ! ,
Trestie cu noduri multe,
ce strîng cinstea-n cap de nod,
bună pentr-un mut nerod,
ori un surd ce n-o s-asculte, —
în Ocana, ca şi mine,
te-ai născut — dar nu te plînge
că,-nainte de-a te frînge,
te-oi tăia cum se cuvine.

Bine-mi pare, iapă, zău,
că ţi-am dat destulă hrană,
ca să mă aducă-n goană,
la Ocana, pasul tău !
Binecuvântez ovăzul
ce de-atîtea ori ţi-am dat ;
mă slujeşti — ce minunat ! —
cînd chiar cinstea-mi este păsul !
Trag acum folos deplin
şi mi-s mulţumit nespus ;
şi-altădată m-ai adus,
dar s-atîrn fu mai puţin,
că-i grea cinstea, greu se cară,
şi să-ţi mulţumesc mi-e gîndul,
că ai alergat ca vîntul,
cu jignirea mea povară !
Preţuit e omu-n lume
după zale, după spadă,
buni prieteni şi dovadă
despre-al cinstei lui renume;
după pălării de drum
potrivite — şi,-apoi, alte...
Eu în iapa mea, încalţe,
bun de preţ aflai acum.
Precum vîntu-n două clipe,
iapa mea, trei leghe numeri ;
vîntul are aripi pe umeri —
tu ai să rămîi cu-aripe.
Casa lui Anton e asta
şi de-a mea este lipită,
iar a mea-i ca năruită,
spre-a-mi statornici năpasta.
Vreau să strig, c-aşa se cere,
şi-am s-o fac, de bună seamă...
Voi, din casă, hei !

SCENA XI
ANTON, PERIBANEZ

ANTON
(din culise.)
Ne cheamă,
parcă, cineva, muiere.

PERIBANEZ

Voi, din casă !

ANTON
(din culise.)
Cine bate
la tîrziu, noptatic ceas ?

PERIBANEZ
Eu, Anton.

ANTON
Eh, după glas,
aş deschide... Cine-i ?
(Deschide.)

PERIBANEZ
Frate,
eu sînt, Peribanez.

ANTON
Cine ?
PERIBANEZ
Eu mi-s, frate, cel pe care
ceru-1 bate-atît de tare
încît este vai de mine.

ANTON
îmbrăcat în pat m-ara pus,
să mă scol în zori de zi...
Bine că-i aşa — mai ştii ?
De folos pot fi ?

PERIBANEZ
Mi-am spus
că, prin casa ta,-n a mea
pot intra, Anton... Sînt fapte
care-s umbre grele-n noapte,
ziua nepărînd aşa.
Bănui că,-n Toledo, tu
de la mine-ai priceput,
cît de cît, că...

ANTON
Stat-am mut,
dar am prins ceva... Dar nu,
zău, Casilda...

PERIBANEZ
Nu ea, lasă,
eu o cred un înger.

ANTON
Păi,
de-i aşa, cinstire dă-i.

PERIBANEZ
Lasă-mă, te rog, în casă.

ANTON
Hai, pe uşă,-n casă treci,
căci prin uşă ştiu ce face.

PERIBANEZ
Dar-aşa e, fii pe pace,
eu al ei sînt pentru veci.

ANTON
Unde ţi-ai lăsat ostaşii ?

PERIBANEZ
Cu stegarul stau ei, bine ;
numai grijile haine
mi le-aduc cu mine paşii.
Iară iapa — ce să spun —
grijile cu mine-n şa
le-a purtat, griji multe, da,
încît pot s-ajung nebun.
(Intră pe uşă.)

SCENA XII
Stradă în faţa casei lui Peribanez.
COMANDORUL şi LUJAN, cu scuturi mici ; Cîntăreţii

COMANDORUL
Ei, puteţi începe : vîntul
vă ajută.

AL DOILEA CÎNTĂREŢ
Gata.

COMANDORUL
Vai,
strunele cu dulce grai.
cît îmi turbură avîntul !

CÎNTĂREŢII
(cîntă.)
M-a trîntit la poarta ta un taur,
mireasă frumoasă.
Şi tu n-ai zis : „Doamne-ajută-i."
Tăuraşul nunţii tale
m-a luat, frumoaso,-n coarne
şi a prins să mă răstoarne,
de-a rîs tîrgul tot de mine.
Rîdeai şi tu, serioasă,
mireasă frumoasă,
însă n-ai zis: „Doamne,-ajută-i."

SCENA XIII
INES, deschizînd o uşă a casei lui PERIBANEZ; aceiaşi.
Cîntăreţii cîntă.

INES
Pssst, senor.

COMANDORUL
Eşti tu, Ines ?

INES
Eu sînt, don Fadrique.

COMANDORUL
Nu-i
unşpe încă, dar să-ţi spui
că ar fi... Ai înţeles
că mă chinui crunt ?

INES
Dar vine
Leonardo ?

COMANDORUL.
Stă pîndar
lîngă Peribanez... Dar
lasă-mă să-mi văd, mai bine,

nestemata preafrumoasă,
că el vine...

INES
în curînd ?

COMANDORUL
Da, dar este greu, oricînd,
ca pe-un soţ căpos de casă
să îl ţii departe.

INES
Grabă
n-are-acum, căci vrea să vadă
cît de ţanţoş e cu spadă,
ditai căpitan ! Ce treabă,
alta, are ? O să-1 ţină
asta prin Toledo, mult.

COMANDORUL
Poate-i adormit demult...
Pot intra ? Zi : „haide, vină !"

INES
Intră... Doar voiam să-mi spui
dacă vine Leonardo.

LUJAN
Eu să intru ?

COMANDORUL
(unuia dintre Cîntăreţi.)
Ei, Lisardo,
de voi doi nevoie nu-i,
pînă-n zori...

ÎNTÎIUL CÎNTARET
Succes deplin.
(Comandorul, Ines şi Lujan intră în casă.)

AL DOILEA CÎNTĂREŢ
Unde mergem ?

ÎNTÎIUL CÎNTĂREŢ
La culcare.

AL DOILEA CÎNTĂREŢ
E drăcoasă !

ÎNTÎIUL CÎNTĂRET
Pssst !

AL DOILEA CÎNTĂRET
Da mare poftă mi-a stîrnit !... Amin !
(Ies din scenă.)

SCENA XIV
Odaie în casa lui Peribanez.
PERIBANEZ, singur.

PERIBANEZ
Prin a lui Anton grădină,
am intrat aici — şi-aci-s —
însă ţarcul meu deschis
l-am găsit... Din ce pricină ?
în coteţ, la orătănii,
să m-ascund am vrut... Dar dacă
gălăgie o să facă
pintenatul ? Bat mătănii
de mirare, căci luînd
felinarul, îl văzui
cum, printre găini şi pui,
doarme dus, somn bun şi blînd
Soarta-i şuie totdeauna :
paznic eşti peste găini
şi,-ncă, şi cu somn te-alini !
Eu păzi nu pot nici una.
Da, eu,_ uite, stau deştept
şi-s mîhnit, ştiind c-adastă -
un cocoş cu roşă creastă,
roşă creastă, prinsă-n piept.
Pîn-aici, lingă Casilda,
ca un hoţ m-am strecurat
şi de porumbei am dat,
ei — ce-i sînt iubirii pilda.
Şi cum i-am văzut, cu zel
giugiulindu-se cu ciocul
şi spunîndu-şi astfel focul
inimii de porumbel,
am strigat : o, iartă-1 Domnul

pe-un hulub sălbatic, care
să vă tulbure-ar fi-n stare
giugiulelile şi somnul !
Guiţă un purceluş...
Uite, gîştele-s trezite ;
boii mug — ba, pasă-mi-te —
şi sărmanul măgăruş
ştie legile onoarei.
Chiar la iesle de-i legat,

ştie el că-s turburat
şi neliniştea mea mare-i...
Că-s stăpînul lor — şi simt
dobitoacele minunea :
simt cum, la grumazu-mi, funea
nodu-şi face tot mai strimt.
Ah, să-mi plîng de milă-mi vine
cînd mă văd în ce hal mi-s.
Dar de doarme ea ? Ce vis !
Vorbe-aud... Ar fi mai bine
frumuşel să stau deoparte,
după sacul cu făină.
Comandorul, de-o să vină,
crede, sigur, că-s departe.
(Se ascunde.)

SCENA XV
CASILDA, INES; PERIBANEZ,ascuns.

CASILDA
Umblă cineva prin casă.

INES
Ţi se pare.

CASILDA
C-un bărbat
c-ai vorbit aş fi jurat.

INES
Eu ?

CASILDA
Da, tu.

ÎNES
I-auzi ! Ei, lasă !

CASILDA
De trădare nu-i, e-alt rău
poate-s hoţii...

INES
Cura adică ?
Tremur, ah, cumplit, de frică !

CASILDA
Ţipă-atunci.

INES
Nu.

CASILDA
Ţip eu, zău;

INES
Vezi că-i scoli pe toţi din jur,
pe degeaba...

SCENA XVI
COMANDORUL, LUJAN; aceiaşi.

COMANDORUL
Suferinţa,
temerile, uimilinţa,
nu mai pot să le îndur !
Eu sînt comandorul ! Sînt,
deci, stăpînul tău.

CASILDA
Ştiu eu
alt stăpîn — pe Pedro-al meu.

COMANDORUL
Mila ta cer, suspinînd,
ori voi zice că te-am prins
cu lacheul meu.

CASILDA
În piept,

cînd un fulger stau s-aştept,
mă izbeşte-un trăsnet stins !
Vară, m-ai vîndut!

INES
Ei, vară,
da-i prostie ce faci : doar
soţul tău e-un biet plugar !
N-o să-1 laşi de dor să moară
pe un prinţ ! E cinste mare
să îl ai în casa ta,
deci primeşte-1, draga mea,
ca pe-un oaspe de onoare.
Soţul ţi-i plecat de tot.

CASILDA
Vară crudă, chiar şi-o fiară
mi-ar fi fost mai bună vară !

COMANDORUL
Voi plecaţi, să văd ce pot,

LUJAN
Să-i lăsăm în voia lor,
că or şti ei ce să facă.
(Ines şi Lujan ies din scenă.)

SCENA XVII
COMANDORUL, CASILDA ; PERIBANEZ, ascuns.

CASILDA
Soţul căpitan mi-i, dacă
tu eşti mare comandor.
Nu te-apropia ! Jos laba,
că eu muşc şi sfîşii !

COMANDORUL
Gata,
nu-mi fă pe nevinovata.

PERIBANEZ
(ieşind din ascunzătoare)
Cinstea mea ! Cum ! Stau degeaba ?
Da'-s un biet ţăran... Ci, oare,
să-i vorbesc ?... Ba, să-1 omor

e mai bine !
(înaintează cu spada scoasă din teacă.)
O, senor,
trebuie să-ţi cer iertare,
dar e mai de preţ onoarea,
(îl răneşte pe Comandor.)

COMANDORUL
Mor ! Cerşesc, ah, îndurarea !

PERIBANEZ
Scumpo,-ţi sar în apărare,
doar atît...

CASILDA
Ştiu, mă simt bine,
dar cam turburată sînt.
(Peribanez şi Casilda ies din scenă.)

COMANDORUL
Doamne, sîngele tău sfînt
se îndure-acum de mine !
Ah, unui vasal ales
milă-i cer murind, vai, vai !
(Se aşează pe un scaun.)

SCENA XVIII
LEONARDO, COMANDORUL

LEONARDO
Toate-anapoda-s... Ce ai
tu, Ines ?... Te-ascunzi ?... Ineees !

COMANDORUL
Voci aud... Dar cine cheamă ?

LEONARDO
Eu sînt... Nu m-auzi, Ines ?

COMANDORUL
Leonardo, nu mă vezi ?

LEONARDO
Tu, senor ?

COMANDORUL
Da.

LEONARDO
Ah, mi-e teamă !
Ce s-a întîmplat ? Prea rău
pari a fi dezamăgit.

COMANDORUL
Doar de moarte sînt rănit,
dar am meritat-o, zău.

LEONARDO
Cum ? De cine ?

COMANDORUL
Numai viaţă
sufletească mai doresc ;
Răzbunare nu rîvnesc...
Stai, stai blînd, aici, de faţă,
făr' să cauţi vinovatul...
Eu vreau numai izbăvire,
prin cinstită spovedire...
Eu am săvîrşit păcatul,
Peribanez, nu...

LEONARDO
Cum ? Cum ?
Te-a ucis ţăranul şi
să nu te răzbun ?

COMANDORUL
Să ştii
că e cavaler acum.
I-am dat însumi acolada
şi, de-atunci, în chip şi fel,
daurită-şi are el,
cu folos, se vede, spada.

LEONARDO
Strig după-ajutor la poartă !

COMANDORUL
Mare-i Dumnezeu !
(Leonardo îşi duce stăpînul,)

SCENA XIX
PERIBANEZ, INES, LUJAN

PERIBANEZ
(din culise.)
Pe voi
vă ucid, pe amîndoi.

INES
(din culise)
Eu şi-aşa mi-s gata moartă !
(Lujan şi Ines intră în scenă alergînd.)

LUJAN
Tu, nenorocit Lujan,
unde să te-ascunzi ?
(Intră în culise pe altă uşă,iar Peribanez în scenă, pe urmele lor.)

PERIBANEZ
Scăpare
unul ce-i ca tine n-are.

LUJAN
(din culise.)
Da' de ce, dom' căpitan ?

PERIBANEZ
(din culise.)
Că eşti fals secerător.

INES
(din culise.)
Da' eu ?

PERIBANEZ
(din culise.)
Trădătoare ! Fiară ! Lujan
(din culise.)
Mooor !

INES
(din culise.)
Ah, vară, verişoară !

SCENA XX
CASILDA ; apoi, PERIBANEZ.

CASILDA
Uiţi de rude cînd dator
eşti onoarei.

PERIBANEZ
(reintră în scenă.)
Pragul tău
morţi îi vede... Vii, Casilda ?

CASILDA
îţi urmez oriunde pilda,
şi la bine, şi la rău.

PERIBANEZ
Iapa mea-i fără pereche
şi-ntr-un ceas vom fi-n Toledo.

CASILDA
Şi pe jos merg.

PERIBANEZ
Şi-asta cred-o,
dar e bine zeci de leghe
azi de zbiri să ne despartă.

CASILDA
Comandor, om plin de fală,
nengrădita ta-ndrăzneală
te-a ucis... Tu, Doamne,-l iartă.
(Ies din scenă.)

SCENA XXI
Galeria alcazarului din Toledo.
REGELE, CONETABILUL, Străjeri.

REGELE
Castilia îmi place cum se poartă,
căci toţi pe săbii mîna pun şi arc.

CONETABILUL
O, maiestate, Spania nu-şi iartă
că are-n sin un african monarc.

REGELE
Vreau Andaluzia o nouă soartă
să aibă — să respire liber, larg,
de este gata oastea noastră pînă
nu-i iarna aspră peste tot stăpînă.
Juan de Velazco, tu o ia nainte,
spre Vega, cu desfăşurări de trupe,
să vadă toţi elanul lor fierbinte
cum peste-un Tag de aur plin irupe
şi, stînci de diamant suind, vei prinde
să vezi cum falnic poate să se-ntrupe
un alt Toledo,-n vale, cu şiraguri de case,
de palate şi de steaguri.
Să tremure-n Granada cruntul maur,
văzînd oştiri cu steaguri, în coloane !
Să-şi schimbe-n doliu secularul laur.

CONETABILUL
Chiar azi găti-voi mîndre escadroane,

REGELE
Regina vine... Sfatul ei e aur,
cînd grijile ne macină, tirane.

SCENA XXII
REGINA, suita ei, aceiaşi.

REGINA
Plec, majestate, de te stingheresc.

REGELE
Ba să rămîi, te rog — aşa-i firesc.
Au despre pace pot vorbi eu, doamnă,
în orice clipă, necerîndu-ţi sfatul ?
Iar azi, cînd oastea la război se-ndeamnă,
să n-aibă înţeleptu-ţi sfat regatul ?
Ce face don Juan ?

REGINA
Se tot condamnă
la plîns, căci îi lipseşti.

REGELE
Va fi bărbatul

în carelor învia, n-am nici o teamă,
nu cei prezenţi —străbunii mai cu seamă,

REGINA
Mi-e prinţul drag, căci fiul tău e, sire,
și-ţi seamănă.

REGELE
Fiind al tău, regină,
şi-al nostru, deci, e mare fericire,
căci de virtuţi e inima lui plină.

REGINA
Să-ţi semene prin faptă şi gîndire,
atît cer de la pronia divină,
spre-a-şi împlini pe-acest pămînt menirea.

REGELE
Ţi-e mare şi puternică iubirea.

REGINA
Cum are doar doi ani, ce rău îmi pare
că nu-şi poate vădi în luptă ura,
sub steagul tău !

REGELE
Ah, dacă ar fi mare,
să-mbrace el, pentru Cristos, armura

SCENA XXIII
GOMEZ MANRIQUE, aceiaşi.

REGELE
Ce tobe bat ?

GOMEZ
Vin oşti cutezătoare
din Vera şi de prin Extremadura.

CONETABILUL
Din Atienza, Guadalajara... .

REGELE
Dar din Ocana ?

GOMEZ
Mare ni-i ocara !

REGELE
Ce s-a-ntîmplat ?

GOMEZ
Se zice un ţăran
că 1-a ucis pe don Fadrique.

REGELE
Cine ?
Pe el, al crucii roşii dîrz vultan ?

REGINA
Eşti sigur ?

GOMEZ
Sigur.

REGELE
Doamnă, nu e bine ;
simt sufletul cum mi-i strivit avan.
Dar cum s-a întîmplat ? Din ce pricine

GOMEZ
Din gelozie.

REGELE
Dreaptă ?

GOMEZ
Chiar nebună.

REGINA
Nu face-nţelepciunea casă bună
cu gelozia.

REGELE
Pe ţăran l-au prins ?

GOMEZ
Fugit-a, cu nevasta.

REGELE
Tristă foarte

e întîmplarea ! Pe acest cuprins,
dreptatea mea asemeni rod să poarte ?
Strigare să se facă, dinadins,
prin toată Spania, cît mai departe,
că cine îi va prinde, morţi sau vii,
în scuzi peşin, o mie va primi.
Te du... Şi să se afle peste tot
că moartea e pedeapsa celor care
i-ajută sau i-ascund.

GOMEZ
Plec

REGELE
Cerul pot
să-1 rog s-ajute dreapta-mi răzbunare.

REGINA
I-or prinde foarte repede, socot,
căci lăcomia omului e mare
şi aur ai promis.

SCENA XXIV
UN PAJ, apoi, un SECRETAR ; REGELE, *REGINA, CONETABILUL, Străjeri şi Suită.*

PAJUL
Arceo vine
cu steagul.

REGELE
Ah, să intre se cuvine.

SECRETARUL
Iată steagul, maiestate.
(Intra în scenă un Secretar, cu un steag roşu, pe care sînt brodaţi armele Castilliei ;
deasupra stemei, o mînă ridicată ţinînd o spadă un Crist crucificat.)

REGELE
Da, să-1 văd : e chiar frumos.
Poartă chipul lui Cristos,
izbăvirea noastră-n toate.

REGINA
Ce stă scris pe steag ?

REGELE
”Judeţul
împlineşle-ţi, Doamne, sfinte.”

REGINA
E cutremur în cuvinte.

REGELE
Să le ştie lumea preţul !

REGINA
Şi-aici ce-i ?

REGELE
Cetatea, leul
deci Castilia şi Leonul ;
mîna asta e blazonul
ce-i va şti pedepsei greul.

REGINA
Ce stă scris ?

REGELE
E-al meu nou nume.

REGINA
Care ?

REGELE
Nu-s al Treilea azi ;
Mă va şti drept Cel Viteaz
şi Cel Drept întreaga lume.

SCENA XXV
GOMEZ, aceiaşi.

GOMEZ
Plîng eu toţii în cetate,
ascultînd olacu-n silă.

REGINA

Plîng şi pietrele de milă.

REGELE
Ei, ajunge ! Sapa poate
cu-a lui Santiago cruce
sta alături ? Da' de unde !

REGINA
Vai de el de nu se-ascunde.

REGELE
Viaţa i-i la grea răscruce.
Jur să-i dau pedeapsă dreaptă,
ca să tremure o lume.

SCENA XXVI
UN PAJ, aceiaşi,

PAJUL
Doamne, un ţăran, anume,
să-ţi vorbească stă şi-aşteaptă.

REGELE
Ne vom aşeza, fireşte.

CONETABILUL
Cheamă-1, paj
(Pajul iese să dea strigarea.)

SCENA XXVII
PERIBANEZ, în straie de ţăran, cu mantie largă ; CASILDA, aceiaşi.

PERIBANEZ
O, maiestate,
tălpile-ţi sărut.

REGELE
Se poate
în genunchi să stai ? Vorbeşte !

PERIBANEZ
Doamne, cum să mai vorbesc,
dacă simţurile toate

turburate mi-s —şi graiul
mi-am pierdut, văzîndu-ţi chipul ?
Dar, cum să vorbesc se cere
şi-am încredere deplină
în dreptatea ta, mărite,
iată, voi vorbi : eu sînt
Peribanez.

REGELE
Ce-ai spus ? Cine ?

PERIBANEZ
Peribanez, din Ocana.

REGELE
Gărzi, ucideţi-1 pe loc!

REGINA
Nu în faţa mea, nu, nu !

REGELE
Ascultaţi-o pe regină !

PERIBANEZ
Poruncind, să mă ucidă,
nu vrei,să. rm-asculţi măcar,,
o, Enrique, rege cărui
i se spune-acum Cel Drept ?

REGINA
Da, aşa-i... Ascultă-1, Doamne !

REGELE
Bine zici... Nu-mi aminteam
că,-ntr-o pricină, se cere
s-asculţi ,părţile-amîndouă,
mai ales cînd cazul este
prea nelămurit... Ascult.

PERIBANEZ
Eu, mărite rege, chiar
de-s din stirpe ţărănească,
sînt un om curat la sînge,
necorcit nici cu evreu,
nici cu maur. Printre semeni,
socotit mi-s cel mai bun

şi, în treburi de-ale obştei,
mie-mi dau întîi cuvîntul.
Fost-am şase ani alcalde [15]
în Ocana... Să mă-nsor

fost-a cu femeia asta,
ce-i de faţă, tot de sînge
necorcit, chiar de-i ţărancă.
Virtuoasă e, încît
nu se ţine pe degeaba
pizma rea pe urma ei,
bun renumele să-i strice.
Comandorul don Fadrique,
care e, peste Ocana,
şi stăpîn şi comandor,
ca un tinerel nebun
s-a îndrăgostit de dînsa.
El s-a prefăcut, întîi,
că-mi cinsteşte casa, cică,
pentru nu ştiu ce servicii.
Astfel, două covoraşe
el mi-a dăruit ; apoi,
doi catîri — nu tocmai buni,
căci să-mi scoată carul cinstei
din mocirlă n-au putut,
într-o noapte, cînd eram
dus departe de Ocana,
a-ncercat să-mi silnicească
soţioara, dar speranţa
i s-a spulberat, căci eu
m-am întors şi dat-am jos,
de pe scunzi pereţi, acele
covoraşe minunate,
ce puteau sluji de capă
taurului... Priceput-am
unde bate, însă, iată,
într-o zi la el mă cheamă
şi îmi spune cum că are,
de la înălţimea voastră,
zapis ca s-adune oameni
pentru-acest război grozav.
in sfîrşit, mă puse-n fruntea
a o sută de oşteni —
şi plecat-am din Ocana,

[15] *Alcalde* — şef al conducerili locale, care îndeplinea funcUa de judecător ; primar. în localităţi mai mari şi în oraşe puteau li mai mulţi alcalzi (n.t).

căpitan al lor numit ;
Dar cum presimţeam că, noaptea,
cinstea mi-o pîndea, la zece
noaptea am şi fost acasă,
călărind o iapă iute,
căci l-am auzit zicînd
pe-un hidalgo că e bine
două iepe s-ai acasă,
pentru orişice prilej.
Sparte uşi în drum găsit-am
şi pe nevestica mea,
ca pe-o mieluşică blîndă,
o ţinea în gheare lupul.
Ea ţipa — eu m-avîntai
şi, scoţînd din teacă spada
şi hangerul, arme care
le-ncinsesem ca să pot
să-i slujesc măriei tale —
nu pentru o faptă tristă —
pieptul i-am străpuns...Şi-atunci
a lăsat din gheare alba
mieluşică, fi'ncă eu,
ca un bun păstor, ştiut-am
să o scap din colţii lui.
Şi venit-am la Toledo,
şi-am aflat că scuzi, o mie,
s-au pus preţ pe capul naeu.
Şi mi-am zis : Casilda-i bine
zbirilor să mă predea.
Fă-i acest hatîr, mărite,
căci cum văduvă rămâne,
zău c-ar fi păcat să piardă
un atît de scump bănet.

REGELE
Ce zici, Doamnă ?

REGINA
Plîng, o, rege
înţeleg, din spusa lui,
că nu-i vorba de o crimă
ci de vitejie dîrză.

REGELE
E ciudat că-şi preţuieşte
un ţăran atîta cinstea !

Dumnezeule, pricină
n-am, să-1 osîndesc la moarte.
Viaţa-i dăruiesc... Dar ce zic ?
Asta-nseamnă chiar dreptate
să se facă ! Iar pe omul,
ce-i de iată şi vădit-a
ne-ntrecută vitejie,
mi-1 doresc, în lupta asta,
căpitan peste acei
ce-i aduse din Ocana.
Să se dea nevestei lui
mia cea de scuzi, îndată,
spre-a mi se-mplini cuvîntul
Iar de astăzi înainte
eu acestui om i-ngădui
orişicînd să poarte arme,
ofensive, defensive,
pentru a se apără.

PERIBANEZ
Toţi, pe drept cuvînt, îţi spun
Enrique cel Drept, o, rege.

REGINA
Tu, cinstită lucrătoare,
vei avea din partea mea
patru rochii minunate,
să te-mbraci cu fast, că, doar;
eşti nevastă de soldat.

PERIBANEZ
Drag senat, cu asta gata
este tragicomedia
Comandorul din Ocana,